

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
ÇOCUKLARIN SUÇA SÜRÜKLENMESİNE YOL AÇAN NEDENLERİN TÜM BOYUTLARIYLA İNCELENEREK KORUYUCU
VE ÖNLEYİCİ MEKANİZMALAR GELİŞTİRİLMESİ İLE ÇOCUKLARIN TOPLUMSAL YAŞAMA ETKİN KATILIMLARININ
SAĞLANMASI İÇİN YAPILMASI GEREKENLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN
MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/1912, 3375, 3376, 3377, 3378, 3379)

TUTANAK DERGİSİ

9'uncu Toplantı
10 Şubat 2026 Salı

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde yer alan ve kâtip üyeler tarafından okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Müşerref Pervin Tuba Durgut'un, Komisyonun bugünkü gündeminde yer alan konulara, dinlenecek kişi ve kuruluşlar ile yapılacak sunumlara ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- İbn Haldun Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kamu Hukuku Bölümü Doktor Öğretim Üyesi Saliha Merve Kaya'nın, çocuk adalet sistemi, "çocuk" ve "suça sürüklenen çocuk" kavramları, ceza sorumluluğuna ilişkin yaş grupları, koruyucu ve destekleyici tedbirler, güvenlik tedbirleri, yüksek lisans tezindeki çalışma ve 2018 yılında adliyyede yapmış olduğu başka bir çalışmanın verileri ile İngiliz hukuk sistemindeki yaptırımlar hakkında sunumu

2.- Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanı Meral Gökkaya'nın, Yargısal Süreçlerde Çocuklar İçin Koruyucu ve Onarıcı Yaklaşımlar Projesi, proje kapsamında yaptıkları, uluslararası örnekler, diversiyonun tanımı, uluslararası ilkeleri, diğer ülkelerdeki uygulamaları, diversiyon yöntemleri, faydaları, hangi aşamalarda ve ne şekilde uygulandığı ile sonuçlarının nasıl izlendiği hakkında sunumu

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- İbn Haldun Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kamu Hukuku Bölümü Doktor Öğretim Üyesi Saliha Merve Kaya ve Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanı Meral Gökkaya'nın yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
ÇOCUKLARIN SUÇA SÜRÜKLENMESİNE YOL AÇAN NEDENLERİN TÜM BOYUTLARIYLA İNCELENEREK KORUYUCU VE
ÖNLEYİCİ MEKANİZMALAR GELİŞTİRİLMESİ İLE ÇOCUKLARIN TOPLUMSAL YAŞAMA ETKİN KATILIMLARININ
SAĞLANMASI İÇİN YAPILMASI GEREKENLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI
KOMİSYONU
(10/1912, 3375, 3376, 3377, 3378, 3379)

-----0-----
9'uncu Toplantı
10 Şubat 2026 Salı
-----0-----

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Çocukların Suça Sürüklenmesine Yol Açan Nedenlerin Tüm Boyutlarıyla İncelenerek Koruyucu ve Önleyici Mekanizmalar Geliştirilmesi ile Çocukların Toplumsal Yaşama Etkin Katılımlarının Sağlanması İçin Yapılması Gerekenlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu saat 15.08'de açıldı.

Komisyon Başkanı Müşerref Pervin Tuba Durgut, Komisyonun bugünkü gündeminde yer alan konulara, dinlenecek kişi ve kuruluşlar ile yapılacak sunumlara ilişkin açıklama yaptı.

İbn Haldun Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kamu Hukuku Bölümü Doktor Öğretim Üyesi Saliha Merve Kaya tarafından, çocuk adalet sistemi, "çocuk" ve "suça sürüklenen çocuk" kavramları, ceza sorumluluğuna ilişkin yaş grupları, koruyucu ve destekleyici tedbirler, güvenlik tedbirleri, yüksek lisans tezindeki çalışma ve 2018 yılında adliyede yapmış olduğu başka bir çalışmanın verileri ile İngiliz hukuk sistemindeki yaptırımlar,

Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanı Meral Gökkaya tarafından, Yargısal Süreçlerde Çocuklar İçin Koruyucu ve Onarıcı Yaklaşımlar Projesi, proje kapsamında yaptıkları, uluslararası örnekler, diversiyonun tanımı, uluslararası ilkeleri, diğer ülkelerdeki uygulamaları, diversiyon yöntemleri, faydaları, hangi aşamalarda ve ne şekilde uygulandığı ile sonuçlarının nasıl izlendiği,

Hakkında sunum yapıldı.

İbn Haldun Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kamu Hukuku Bölümü Doktor Öğretim Üyesi Saliha Merve Kaya ve Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanı Meral Gökkaya'nın yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, saat 18.04'te toplantıya son verildi.

10 Şubat 2026 Salı
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 15.08

BAŞKAN: Müşerref Pervin Tuba DURGUT (İstanbul)
BAŞKAN VEKİLİ: Mustafa KÖSE (Antalya)
SÖZCÜ: Ümmügülşen ÖZTÜRK (İstanbul)
KÂTİP: Naci ŞANLITÜRK (Ordu)

----- 0 -----

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Komisyonumuzun değerli üyeleri, sivil toplum kuruluşlarından kıymetli katılımcılar ve değerli basın mensupları; hepiniz hoş geldiniz.

Çocukların Suça Sürüklenmesine Yol Açan Nedenlerin Tüm Boyutlarıyla İncelenerek Koruyucu ve Önleyici Mekanizmalar Geliştirilmesi ile Çocukların Toplumsal Yaşama Etkin Katılımlarını Sağlamak İçin Yapılması Gerekenlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonunun 9'uncu Toplantısı için bir aradayız.

Toplantı yeter sayımız vardır, toplantımızı açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Müşerref Pervin Tuba Durgut'un, Komisyonun bugünkü gündeminde yer alan konulara, dinlenecek kişi ve kuruluşlar ile yapılacak sunumlara ilişkin açıklaması

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Değerli Komisyon üyesi milletvekillerimiz, kıymetli katılımcılar; bugün Komisyonumuzda çocuk adalet sistemini hem ulusal hem de uluslararası boyutlarıyla ele alacağımız son derece önemli iki başlığı görüşmek üzere bir araya gelmiş bulunuyoruz. Çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesi, adalet sistemiyle temas eden çocukların korunması ve onarıcı yaklaşımların güçlendirilmesi Komisyonumuzun çalışmalarında temel öncelikler arasında yer almaktadır. Bu çerçevede, ilk olarak Türkiye ve İngiltere örnekleri üzerinden çocuk adalet sistemlerini karşılaştırmalı olarak ele alacak bir akademik değerlendirmeyi dinleyeceğiz.

İbn Haldun Üniversitesinden Saliha Merve Kaya "Çocuk Adalet Sistemi, Tedbirler ve Yaptırımlar: Türkiye ve İngiltere Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme" başlıklı sunumunda Türkiye'de çocuk adalet sisteminin genel çerçevesini, "suça sürüklenen çocuk" kavramını, ceza sorumluluğu yaşlarını, koruyucu ve destekleyici tedbirler ile güvenlik tedbirlerini ele alacak, sistemde karşılaşılan sorunlara ve çözüm önerilerine değinecektir. Aynı zamanda, İngiliz hukuk sistemi bağlamında ceza sorumluluğu yaşı, çocuklara uygulanan yaptırımlar ve ailelere yönelik tedbirler üzerinden önemli bir karşılaştırma sunacaktır.

İkinci olarak ise çocuklar için koruyucu ve onarıcı yaklaşımlar ile bu alandaki dünya örneklerini sahadan ve uygulamadan gelen bir perspektifle dinleme imkânı bulacağız.

Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Daire Başkanlığı görevini yürüten Meral Gökkaya, çocuk odaklı adalet anlayış çerçevesinde geliştirilen koruyucu ve onarıcı uygulamaları, mağdur ve çocuk merkezli hizmet modellerini ve iyi uygulama örneklerini bizlerle paylaşacaktır.

Bugünkü sunumların çocuk adalet sistemimizin daha koruyucu, önleyici ve onarıcı bir yapıya kavuşmasına yönelik çalışmalarımıza önemli katkılar sunacağına inanıyoruz. Akademik bilgi ile uygulama deneyimini bir arada ele alacağımız bu toplantının Komisyonumuzun politika geliştirme süreçlerine de güçlü bir zemin oluşturmasını temenni ediyorum.

Bu vesileyle, kıymetli katkıları için her 2 konuşmacımıza da şimdiden teşekkür ediyor, sunumlarının hayırlı olmasını ve toplantımızın hayırlı ve verimli geçmesini diliyorum.

Sayın Saliha Merve Kaya'yla başlayalım.

Saliha Hanım, isterseniz önce siz kendinizi çok kısaca bir anlatın, daha sonra da sunumunuzu dinleyelim.

Yirmi dakikada sunumunuzu tamamlamanızı rica edeceğiz fakat kendinizi tanıtırma bölümünü yirmi dakikadan saymıyoruz.

Buyurun, çok kısa alalım.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Tamamdır.

Kıymetli hazırunu saygıyla selamlıyorum.

2005 yılında Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesinden mezun oldum, 2010 yılında da Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesinden; daha sonrasında yüksek lisansımı İstanbul Hukuk Fakültesinde tamamladım, yüksek lisans tezim de ampirik bir çalışma üzerineydi. İstanbul Anadolu Adliyesinde çocuk mahkemelerinde 100 dava dosyasını inceledim ve bu 100 dava dosyasından çıkardığım veriler ışığında -inşallah çocuk adalet sistemine büyük bir katkısı olduğunu düşünüyorum- daha sonrasında bir kitap olarak yayınlandı. Doktoramı ise yine İstanbul Üniversitesinde tamamladım, İngiliz hukuku ve Türk hukukunu karşılaştırmalı olarak çalıştım. Şu anda İbn Haldun Üniversitesinde doktor öğretim üyesi olarak ceza hukuku üzerine çalışmaktayım.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bildiğim kadarıyla bir dönem de İngiltere'de bulundunuz bu kapsamda.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Evet, TÜBİTAK bursuyla İngiltere'de on bir ay kadar bulundum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Teşekkür ediyoruz.

Dinliyoruz sunumunuzu, buyurun lütfen.

Bu arada, yansı olacak mı?

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Evet.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Tamamdır.
Buyurun.

III.- SUNUMLAR

1.- İbn Haldun Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kamu Hukuku Bölümü Doktor Öğretim Üyesi Saliha Merve Kaya'nın, çocuk adalet sistemi, "çocuk" ve "suça sürüklenen çocuk" kavramları, ceza sorumluluğuna ilişkin yaş grupları, koruyucu ve destekleyici tedbirler, güvenlik tedbirleri, yüksek lisans tezindeki çalışma ve 2018 yılında adliyyede yapmış olduğu başka bir çalışmanın verileri ile İngiliz hukuk sistemindeki yaptırımlar hakkında sunumu

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Çocuk adalet sisteminden genel olarak bahsedeceğim, daha sonrasında da "çocuk" kavramından, "suça sürüklenen çocuk" ifadesinden, yaş gruplarından, ceza sorumluluğuna ilişkin yaş gruplarından, koruyucu ve destekleyici tedbirlerden ve güvenlik tedbirlerinden, daha sonrasında ise biraz önce bahsettiğim yüksek lisans tezindeki çalışmayla 2018 yılında yine adliyyede yapmış olduğum başka bir çalışmanın verilerini sizlerle paylaşacağım. En sonunda ise İngiliz hukuk sistemindeki yaptırımlardan biraz bahsedeceğim.

İlk önce şununla başlamak istiyorum aslında, bu yüksek lisans tezimde 100 dava dosyasını incelemenin yanında, aynı zamanda -çocuk savcısı- 7 çocuk mahkemesi vardı ve bu 7 çocuk mahkemesinin -tüm çocuk mahkemesi- hâkimleriyle görüştüm, çocuk polisiyle aynı zamanda görüştüm, sosyal çalışma görevlisiyle görüştüm. Dolayısıyla sadece bu 100 dava dosyasındaki veriler değil aynı zamanda da bu görüştüğüm kişilerin sistem hakkındaki görüşleri de aslında çok kıymetliydi. Orada hâkimlerin özellikle söylediği husus şuydu, iki husus vardı: Birincisi, suç makinesi hâline gelen çocuklardan bahsediyorlardı ve bunlara ilişkin özel düzenlemelerin yapılması gerektiğinden bahsetmişlerdi. Diyelim ki 70 davası olan çocuk var, yine devam ediyor suç işlemeye ve bunlara özgü düzenlemelerin yapılması gerektiğinden bahsetmişlerdi.

İkincisi ise önemle üzerinde durdukları husus şuydu: Bir çocuk suça karışır karışmaz kendisini mahkeme karşısında buluyor. Dolayısıyla da "Diversiyon programlarıyla çocuğun son çare olarak mahkemenin karşısında kendisini bulması gerekiyor." şeklinde bir görüş belirtmişlerdi. Çocuk adalet sistemiyle ilgili iki önemli husus olarak bunlardan bahsettiklerini hatırlıyorum açıkçası.

Genel itibarıyla, çocuk adalet sisteminde önemli bir husus olan şundan bahsetmek istiyorum: Öncelikle "suça sürüklenen çocuk" ifadesinden belki başlayabiliriz. "Suça sürüklenen çocuk" ifadesi aklımıza şunu getiriyor: Çocuğun hiçbir kusuru yok, sanki tamamiyle çevre tarafından aslında çocuk suça itiliyor. Dolayısıyla da çocuğun bir kusuru olmadığı için de çocuğu cezalandırmamızın meşruiyetini de aslında ortadan kaldıran bir ifade olduğu, doktrinle söyleniyor. Bu yüzden de çocuğun suça sürüklendiği değil "suça karışmış çocuk" "suça bulaşmış çocuk" ifadesinin daha yerinde olduğu gibi, doktrinde böyle bir kanaat var.

Öncelikle koruyucu ve destekleyici tedbirlerden bahsetmek istiyorum, daha sonrasında güvenlik tedbirleri arasındaki farklardan bahsedeceğim. Koruyucu ve destekleyici tedbirler Çocuk Koruma Kanunu'nun 5'inci maddesinde belirtilmiş durumda. Biraz sonra onların neler olduğunu sizlerle paylaşacağım. Burada da yazıyor: Eğitim, sağlık, bakım, barınma ve danışmanlık. Güvenlik tedbirlerinin de yine koruyucu, destekleyici tedbirlerle aslında hiçbir farkı söz konusu değil. Aynı tedbirler yine güvenlik tedbiri olarak da uygulanıyor. Sadece...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Saliha Hanım, burayı biraz açar mısınız? Şimdi, Çocuk Koruma Kanunu'nun 5'inci maddesindeki güvenlik tedbirlerinden, bir de koruyucu tedbirlerden bahsettiniz. İkisi birbirinin aynısı, doğru mu?

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Evet. Çocuk Koruma Kanunu'nun 5'inci maddesinde koruyucu ve destekleyici tedbirler, danışmanlık tedbiri, eğitim tedbiri, bakım tedbiri, sağlık tedbiri ve barınma tedbiri olmak üzere düzenlenmiş. Güvenlik tedbirleri ise Türk Ceza Kanunu madde 56'da "Çocuklara özgü güvenlik tedbirlerinin neler olduğu ve ne suretle uygulanacakları ilgili kanununda gösterilir." diyor, Çocuk Koruma Kanunu'na atıf yapıyor. Çocuk Koruma Kanunu'nun 11'inci maddesi de yine Çocuk Koruma Kanunu 5'e atıf yapıyor, diyor ki: "Bu Kanunda düzenlenen koruyucu ve destekleyici tedbirler, suça sürüklenen ve ceza sorumluluğu olmayan çocuklar bakımından, çocuklara özgü güvenlik tedbiri olarak anlaşılır." Yani burada koruyucu ve destekleyici tedbirler ile güvenlik tedbirleri arasında herhangi bir fark söz konusu değil ve uygulamada şu söyleniyor... Çoğu kişi bunu karıştırıyor. Hangisi güvenlik tedbiri, hangisi koruyucu ve destekleyici tedbir ve bunların kimler tarafından en çok... Birçok çalışmaya da katıldım ve oradaki değerli, kıymetli katılımcıların söylediği husus da şuydu: Kanunda tek tek düzenleme yapılması gerekiyor. Koruyucu ve destekleyici tedbirleri kim uygulayacak, nasıl uygulayacak, hangi sürede uygulayacak; buna ilişkin ayrıntılı bir düzenlemenin olmadığı ve bunun bir eksiklik teşkil ettiği söylenmekteydi.

Burada, yine baştaki şekle gelecek olursam, sadece suça sürüklenen çocuklar bakımından koruyucu ve destekleyici tedbirler uygulanmıyor, mağdurlar için de uygulanıyor. Aslında cümlemini değiştirsem daha iyi olacak: Sadece mağdurlar için değil, aynı zamanda suça sürüklenen çocuklar için de koruyucu ve destekleyici tedbirler uygulanabiliyor. Bu, suça karıştığı andan itibaren aslında uygulanabilen bir tedbir. Örneğin, soruşturma açıldı, çocuğun tedbire ihtiyacı olduğu öğrenildi ve değişik işlemlerle dosya açılıp çocuğa koruyucu ve destekleyici tedbir kararı aslında verilebilir.

Burada özellikle belirtmek istediğim husus şu: Ceza hukukundaki çok temel ilkelerden biri, cezanın, hapis cezasının son çare olma ilkesidir. Dolayısıyla da buna uygun olacak bir şekilde, bir çocuk suça karıştığı zaman direkt olarak herhangi bir cezayla... Zaten biliyoruz ki Türk hukuk sisteminde cezalı yaptırımlar ikiye ayrılıyor: Cezalar ve güvenlik tedbirleri. Dolayısıyla da bir çocuk, 12-15 ve 15-18 yaş grubu arasındaki çocuk suça karıştığı zaman, eğer 12-15 yaş arasındaki çocuk ceza sorumluluğu varsa direkt olarak yargılanıyor veya hapis cezası alıyor ya da adli para cezası alıyor. Dolayısıyla, burada dönüştürücü yaptırımın uygulanması gerektiği birçok kişi tarafından belirtiliyor. Burada ben özellikle "çocuk" ifadesi üzerinde durmak istiyorum. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde, daha erken yaşta reşit olma durumu hariç 18 yaşın altındaki her insan çocuk kabul ediliyor. Çocuk Koruma

Kanunu'nun 3'üncü maddesinde ise daha ileri bir uygulamamız var ve daha erken yaşta ergin olsa bile -mahkeme kararıyla ergin olabilir örneğin- 18 yaşını doldurmamış kişiyi çocuk kabul ediyor ve çocuğu ikiye ayırıyor; bir, korunma ihtiyacı içerisinde olan çocuk, iki de suça sürüklenen çocuk. Korunma ihtiyacı içerisinde olan çocuk, bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu ifade ederken; suça sürüklenen çocuk, kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiasıyla hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu ifade ediyor. Yaş gruplarına gelecek olursak; Türk Ceza Kanunu'nun 31'inci maddesinde 3 kategoride inceleniyor; 0-12 yaş, 12-15 yaş ve 15-18 yaş grupları olmak üzere. 0-12 yaş grubu çocukların ceza sorumluluğu bulunmuyor. Dolayısıyla da normatif olarak, aslında ceza sorumluluğunu algılama ve irade yeteneği olsa bile normatif olarak biz olmadığını kabul ediyoruz ve herhangi bir şekilde ceza verilmiyor ancak çocuklara özgü güvenlik tedbiri verilebiliyor, bu da ihtiyari olarak veriliyor, zorunlu olarak değil. İkinci grubumuz ise 12-15 yaş grubu suça sürüklenen çocuklar. Bu yaş grubu çocuklar hakkında ise ceza sorumluluğuna sahip olup olmadığına ilişkin mahkemenin bir araştırma yapması gerekiyor; işlediği fiilin hukuki anlam ve sonucunu algılama ve bu fiille ilgili davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olup olmadığına ilişkin sosyal inceleme raporu ve Adli Tıp raporu alınıyor ve bunlar, Adli Tıp raporu ve sosyal inceleme raporunu değerlendiren mahkeme diyor ki: "Bu çocuğun ceza sorumluluğu var." ya da "Bu çocuğun ceza sorumluluğu yok." Eğer çocuğun ceza sorumluluğu varsa yetişkinlerden daha az cezaya hükmediliyor, eğer çocuğun ceza sorumluluğu yoksa da bu durumda güvenlik tedbiri veriliyor ve güvenlik tedbiri verilmesi zorunlu. Üçüncü yaş grubu çocuklar ise 15-18 yaş grubu suça sürüklenen çocuklar. Bu yaş grubu çocukların ceza sorumlulukları olduğu kabul ediliyor ve yine, yetişkinlere oranla daha az cezaya hükmediliyor. Burada, biraz önce bahsettiğim gibi eleştirilen husus şu: 15-18 yaş ve 12-15 yaş ceza sorumluluğu bulunan çocuklara direkt ceza verilmemesi, yine, kademeli bir yaptırım sisteminin uygulanması gerektiği ifade ediliyor. Biraz önce bahsetmişim koruyucu, destekleyici tedbirlerden. Çocuk Koruma Kanunu'nun 5'inci maddesinde düzenlenmiş; danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma tedbirleri. Yine, bu tedbirler güvenlik tedbirleri olarak da uygulanıyor. Belki şundan bahsedebilirim: Güvenlik tedbiri ne demek, koruyucu ve destekleyici tedbir ne demek? Koruyucu ve destekleyici tedbir, idari bir tedbir. Dolayısıyla, yaptırımı güvenlik tedbiri gibi değil ama pratikte, uygulamada çok da bir farkı olmadığı söyleniyor. Güvenlik tedbiri ise bir yaptırım, ceza hukuku yaptırımı. Yani bir kişinin yargılanması gerekiyor, hakkında mahkûmiyet hükmünün yani ceza sorumluluğuna sahip olduğunun, o suçu işlediğinin anlaşılması gerekiyor ve ancak bu durumda kişiye bir ceza hukuku yaptırımı olarak güvenlik tedbiri verilebiliyor ama idari tedbir olan koruyucu ve destekleyici tedbirler böyle değil. Örneğin, çocuğun barınmaya ihtiyacı var, suça bulaşmasına gerek yok, koruyucu ve destekleyici tedbirler verilebilir. Hakeza, yine, suça sürüklendiği hâlde koruyucu ve destekleyici tedbir de verilebilir bir kişiye çünkü çocuğun, örneğin eğitime ihtiyacı olabilir, koruyucu ve destekleyici tedbiri veririz. Burada güvenlik tedbirleri ile koruyucu ve destekleyici tedbirlerin aynı şekilde uygulanması çünkü mahiyetleri aynı, görüyoruz ki koruyucu ve destekleyici tedbirler de biraz önce bahsettiğim eğitim, barınma gibi tedbirler, yine, güvenlik tedbirleri de bunlar dolayısıyla bunların ayrılması gerektiği... Koruyucu ve destekleyici tedbirlerde şöyle bir durum olabilir, "vesaire" ifadesini kullanabilirsiniz yani sıralarsınız, sıralarsınız ve "hâkimin takdir edeceği başkaca tedbirler" ifadesini kullanabilirsiniz, bunda bir sıkıntı yok ama güvenlik tedbirlerinde kanunilik ilkesi gereği muhakkak kanunda açıkça yazılması gerekir.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok pardon yani sözü bölmek istemiyorum, aslında böyle bir usulümüz yok ama sonunda alıyoruz soruları.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Estağfurullah.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bu benim girdiğim yerleri de sürenizden düşeceğim. Bu meseleyi çok önemsediyim için...

Şimdi, diyelim ki 0-12 yaş aralığında bir çocuk, mesela öyle bir olay da yaşandı. Bir çocuk diğer çocuğun bisikletinin frenlerini sökmüş, o çocuk da o bisikletle kaza yaptı ve vefat etti fakat çocuk 12 yaşında mıydı, 11 yaşında mıydı? 12 yaşındaydı zannederim fail çocuk. Buna güvenlik tedbirinin tanımla olmadığını anlıyorum sizden ama zaten koruyucu tedbirler, barınma vesaire belki böyle tedbirlere ihtiyacı bile yok, çocuk neticede ailesinin yanında. Dolayısıyla anladığım kadarıyla burada bir açıklık var. Doğru anlıyor muyum?

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Şöyle: 12 yaşında bir...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Yani tanımlı bir güvenlik tedbiri yok. Mesela şöyle: Evet, 12 yaşında olabilir çocuk, cezai ehliyeti olmayabilir ama belli bir süre eğitime mecbur tutulabilir, belli bir süre evde ne bileyim belli saatlerde dışarıya çıkamama gibi bazı yaptırımlar olabilir ama böyle bir şey yok. Doğru anlıyorum değil mi?

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Şöyle: Koruyucu ve destekleyici tedbirler çocuğun ihtiyacı varsa, herhangi bir çocuğun ihtiyacı olduğu zaman uygulanabiliyor.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ama "birbirinin aynı" diyorsunuz.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Ama güvenlik tedbiri dediğimiz şey şu... Ya, mahiyetleri farklı. Her ikisi de Çocuk Koruma Kanunu'nun 5'inci maddesinde "barınma, eğitim gibi tedbirler" şeklinde yazılmış olsa bile ikisinin mahiyeti farklı. Güvenlik tedbiri sadece yargılama aşamasında yani suça karışmış çocuğa verilebilir.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Uygulanıyor fakat dediniz ki...

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Ama koruyucu ve destekleyici tedbirler suça sürüklenen çocuğa da verilebilir, diğerlerine de verilebilir.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Tamam, orayı anladım ama mesela "TCK 11'deki şey Çocuk Koruma Kanunu'nun 5'inci maddesini işaret ediyor." dediniz, orada da sadece koruma tedbirleri tanımlı.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Evet, sınırlı sayıda, güvenlik tedbirleri de sınırlı sayıda.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Anladım, tamam.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Yani zaten öyle...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Yani burayı biraz detaylandırmak ve tanımlamak ihtiyacı var gibi hissediyorum.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırmak) - Mahkeme kararıyla da alakalı.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Olur yani güvenlik tedbirlerinin... Türk Ceza Kanunu'nda da "cezalar ve güvenlik tedbirleri" şeklinde bir ayrım var. Orada da kanunilik ilkesi gereği güvenlik tedbirlerinin -Anayasa'da da var bu hüküm, 38'de- belirli olması gerekiyor. Dolayısıyla da aslında burada belirsizlik yok çünkü zaten maddede de 5 tane...

SELCAN TAŞÇI (Tekirdağ) - Yani şöyle kusura bakmayın. Cezai sorumluluğu yok kanunda yazılı yaş sınırına göre ama böyle bir cinayet işlenmiş, dolayısıyla ne yapmak lazım aslında?

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - 12 yaşındaki çocuk için ihtiyari olarak mahkeme güvenlik tedbiri verebilir ama vermeyebilir de, onun takdirinde ama 12-15 yaş grubu suça sürüklenen çocukların ceza sorumluluğuna sahip olmadığı kanaatine varırsa mahkeme vermek zorunda. Burada da zaten bu tartışılıyor, biraz sonra bunu söyleyecektim. Bir kişiye güvenlik tedbiri verilebilmesi için o kişinin suç işlediğinin anlaşılması gerekiyor. Zaten 0-12 yaş grubu arasındaki çocuklara biz yargılama yapamıyoruz dolayısıyla o suçu işleyip işlemediğini tam olarak anlayamıyoruz. Soru şu: Eğer biz bir çocuğun, 0-12 yaş grubu arasındaki bir çocuğun -yargılama yapamıyoruz- suçu tam olarak işlediğini anlamıyorsak güvenlik tedbiri nasıl verebiliyoruz? Burada kovuşturma yani 0-12 yaş grubu için güvenlik tedbiri kovuşturması yapılıp çocuğun suçu işleyip işlemediğinin anlaşılması gerektiğini söyleyen müellifler var. Böyle de bir hususu belirtmek istedim.

Güvenlik tedbirinin neden verildiğinden belki bahsedebilirim. Güvenlik tedbiri kişinin tehlikeliliği dolayısıyla veriliyor yani diyelim ki kasten öldürme suçunu da işlese bir çocuk, örneğin yaralama da, basit tıbbi müdahaleyle giderilebilecek bir yaralama da işlemiş olsa çocuğa işlediği suçla orantılı bir yaptırım değil, tehlikeliliği dolayısıyla bir güvenlik tedbiri veriliyor. Dolayısıyla da güvenlik tedbirleri aynı zamanda "Kusursuz ceza olmaz." ilkesi gereği suç işleyen ancak kusur yeteneği bulunmayanların cezalandırılması mümkün oluyor.

Burada güvenlik tedbirlerinin kimlere verildiğinden bahsettim. 0-12 yaş grubu çocuklara ihtiyari, 12-15 yaş grubu çocuklara da zorunlu olarak veriliyor.

Burada bir de şundan bahsetmekte fayda olabilir: Çocuğun 18 yaşını doldurmasıyla eğitim tedbiri dışındaki tedbirlere devam edilemiyor. Dosyalarda şunu gördüm: Soruşturma ve kovuşturmanın uzun sürmesi dolayısıyla çocuk hakkında verilen tedbir kararlarının birçoğunun infazına başlanılmadan ya da yeni başlanılmışken çocuğun 18 yaşını doldurmasıyla tedbir kararlarının infazına son verildiğini gördüm. Dava dosyalarında, 100 dava dosyasında 0-12 yaş ve 15-18 yaş grubu olmak üzere çocukların sayılarını ayırdım tabloda da gördüğünüz üzere. Çocuklara koruyucu ve destekleyici tedbirler yargılama sürecinde de verilebilir, soruşturma evresinde de verilebilir. Dosyalarda koruyucu ve destekleyici tedbir verip verilemediğine baktım çocuklara ve 12-15 yaş grubu suça sürüklenen 22 çocuktan sadece 2'sine verildiğini, 15-18 yaş grubu 97 çocuktan da sadece 1 çocuğa verildiğini gördüm. Görüşüğüm çocuk savcısına şunu sordum: Ben dava dosyalarını incelerken mahkemenin koruyucu ve destekleyici tedbirleri çok az verdiğini -3 dosyada görmüşüm- 3 çocuğa verildiğini gördüm. Acaba soruşturma evresinde bu çocuklara koruyucu ve destekleyici tedbir verilmiş olabilir mi? Çünkü benim bunu dosyalardan görmem mümkün değil. Savcı da dedi ki "900 çocuktan ortalama 9 çocuk hakkında veriyoruz." Yani bu çok düşük bir oran. Çocuğun ihtiyacı var koruyucu... Çocuk zaten suça bulaşmışsa koruyucu ve destekleyici tedbire ihtiyacı zaten vardır dolayısıyla bu oranın çok düşük olduğunu söyleyebiliriz. Bir de dosyalarda şeyi görüyorum, mesela, fail de mağdur da özellikle hangi okula gittiğinden, neler yaptığından bahsediyor özellikle sanığın da ifadesi alınmadan önce ve "Okumuyorum." diyor. Mahkeme bununla ilgili hiçbir karar almıyor yani o kadar çok dosyada gördüm ki. Bir tanesinde üşenmedim, aradım, mağdura acaba verilmiş mi, acaba gitmiş mi okula vesaire diye ve çocuğa kesinlikle hiçbir şekilde hiçbir tedbir alınmadığını gördüm dosyada. Peki, mahkemeler neden tedbir kararı vermiyor? Bu da önemli bir husus. Bunun da iki sebebi olduğunu gördüm. Birincisi, tedbirlerin üç aylık raporlarla çok uzun sürmesi ve bunun da iş yükünü çok fazla artırması. Katıldığım çalıştaylarda hâkimlerden birisi şunu önermişti, bunu da değerlendirmelerinize arz ediyorum, belki oturup tartışılabilecek bir husus bu: Sadece koruyucu ve destekleyici tedbirlerin verildiği bir mahkeme kurulsun mu? Bu önemli bir husus çünkü normalde çok iş yükü olması dolayısıyla mahkemeler bu kararı pek vermiyorlar, bir de bunun uygulanamayacağını düşünüyorlar hem biraz önce söylediğim yargılamanın uzun olması dolayısıyla zaten başlanılamayacak olması hem de kimin nasıl yapacağı çok belli olmadığı için bunun çok uygulanmadığı düşüncesiyle vermediklerini ifade etmişlerdi. İkinci araştırmam ise 2018 yılında, bunu da yine ceza hukukçusu bir doktor öğretim üyesi arkadaşım ile yapmıştık. Çağlayan Adliyesinde 3. Çocuk Mahkemesinde 2005 yılından, Çocuk Koruma Kanunu'nun kabul edildiği yıldan 2018 yılına kadarki olan tüm dosyalara baktık çocuklar hakkında güvenlik tedbiri kaç çocuk hakkında verilmiştir diye. Burada "suç bazlı karar türü" bölümünde mahkûmiyet hükmü verilen dosyalarda "tedbir" ceza türü sekmesinde eğitim tedbirine baktık, biz sadece eğitim tedbirini araştırmıştık. Tabii, burada yanlış da girilmiş yani kalemde eğitim tedbiri 12-15 yaş grubu suça sürüklenen çocuklar hakkında veriliyor, zorunlu olarak veriliyor ve çocuğun... Dolayısıyla bu durumda mahkûmiyet kararı değil ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmesi gerekiyor, oraya yanlış yazmışlar ama biz yine mahkûmiyetten eğitimi aradık, burada 6 dosyaya ulaştık. İkinci olarak da yine ceza verilmesine yer olmadı... Yani doğru yazılan ifadeyle aradığımızda ise 12 dosyaya karşılaştık. 2005'ten 2018'e kadarki olan sayı buydu, diğer tedbir sayısı 13'tü ve toplamda 31 karar verilmişti.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - "Eğitim tedbiri" derken örgün eğitime devam etmesini mi kastediyorsunuz, ekstra bir eğitimi mi kastediyorsunuz?

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Şurada, madde 5'te yazıyor ne olduğu: "Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş

ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine..." şeklinde, buna yönelik bir tedbir.

İngiliz hukukunda suça sürüklenen çocukların ebeveynlerinin sorumluluğundan biraz bahsetmek istiyorum çünkü bu husus bizim hukuk sistemimizden biraz farklı: İngiliz hukuk sisteminde ceza sorumluluk yaşı 10. Orada yaptırımlar "primary disposals" ve "secondary disposals" diye ikiye ayrılıyor. Birincil tedbirler... "Birincil tasarruf" diye de çevrilebilir, "tali tasarruf ve asli tasarruf" diye çevirdim ben. Bu asli tasarruf değil de tali tasarruflar arasında... Asli tasarruflardan şöyle bahsedeyim biraz daha belki zihninizde oturabilir: Asli tasarruflar; hapis cezası, para cezası, "community sentences" dedikimiz... Bizde kısa süreli hapis cezasına seçenek, yaptırımlarda kişinin diyelim ki topluma yararlı bir işte çalıştırılması gibi sadece "community sentences" cezası veriliyor orada. Dolayısıyla da başlı başına bir ceza türü olarak görüyoruz. Bir de "disposals" dedikimiz -bizim hukuk sistemimizde de bu pek yok-mahkeme diyor ki: "Sen bu suçu işledin..." Örneğin, çok basit bir suç işlemiş ve yargılama sürecinde de çok ağır geçmiş ve diyor ki: "Sadece senin bu yargılama sürecinde geçirmiş olman... Zaten basit bir suçtu, benim için yeter." Sadece kişinin "Bu suçu işledim." demesi yeterli oluyor ve kişiyi bırakıyor mahkeme. Şartlı da bırakabilir, şartsız da bırakabilir. "Absolute" ve "Absolute discharge" diye bir şey deniyor buna. Şartlı bırakırsa da belirli bir süre suç işlememesini taahhüt ediyor. 4 tane ana ceza var İngiliz hukukunda. Bizde ise ceza dedikimiz şey zaten hapis cezası ve para cezası, ayrıca bir de güvenlik tedbirleri var yaptırım olarak.

Tali tasarruflar ise İngiliz hukuk sisteminde çok fazla. Bunlardan biri de suça sürüklenen çocuklar için uygulanan, ailelerine belirli yaptırımlar uygulanıyor. Çocuk 16 yaşın altındaysa bu yaptırımları mahkemenin uygulaması gerekiyor, uygulamama gerekçesini yazması gerekiyor. "Parenting order" ve "binding over" "Ebeveyn veya vasiye bağlayıcı yükümlülük getirme emri" diye çevirdim. Bunu en son söylesem daha iyi olur. Ebeveynlik emrinden biraz bahsedebilirim. Bu, "Sentencing Act 2020" dedikimiz Kanun'un 365'inci maddesinde geçiyor ve diyor ki: Eğer çocuk suç işlediyse, çocuğun ebeveynlerine on iki ayı geçmeyen bir süre boyunca kararda belirtilen şartlara uymasını ve üç ayı geçmeyen bir süre boyunca sorumlu memurun talimatında belirtilen danışmanlık veya rehberlik programına katılmasını istiyor. Bir kitapta bir örnek buldum, orada da şöyleydi: Mesela, ebeveyne diyorlar ki "Çocuğunun her gün belirli bir saate kadar evde olmasını sağlayacaksın." Buna uymayan kişiye de mahkeme diyor ki... İngiliz hukuk sisteminde bizden biraz daha esnekler, kanunilik ilkesi bizdeki gibi bire bir uygulanmıyor. Tali emir olarak ebeveyne böyle bir emir verildi, dediler ki: "Akşam saatine kadar, 22.00'ye kadar çocuğunun eve gelmesi için sen yükümlüsün." ve karara da böyle bir hususu yazdı mahkeme. Buna uymazsa adli sicil kaydına geçiyor bu davranışı. Tabii, bizde biraz sıkıntılı, kanunilik ilkesi gereği ne olduğunun belli olması gerekiyor. Mahkemenin verdiği husus kanunda geçmediği için bizde biraz sıkıntılı ama böyle bir husus da var.

MÜHİP KANKO (Kocaeli) - Ailenin mi adli sicil kaydına geçiyor yoksa çocuğun mu?

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Ailenin geçiyor.

Burada yine bir karara baktım, kararda da şöyle bir şey olmuş: Çocuk suç işlemiş, belirli bir saatte de çıkmaması gerekiyormuş çocuğun ve anlamışlar ki ailesi yükümlülüklerini yerine getirmemiş ve dolayısıyla uymadığı için de ihlal kararı verilmiş.

İkinci emir ise ebeveyn veya vasiye bağlayıcı yükümlülük getirme emri. Yine, burada "Sentencing Act 2020" 376'ncı maddesinde düzenleniyor. Mahkeme suçlunun ebeveyninin veya vasinin rızasıyla ebeveyn veya vasinin suçluya uygun şekilde bakmasını ve suçlu üzerinde uygun kontrol ve uygulamasını taahhüt etmesini emrediyor ve bunların neler olduğunu da mahkeme kararında belirtmek zorunda.

Yine, ebeveyn veya vasi rıza göstermezse ve mahkeme bu reddi makul bulmazsa, mahkeme ebeveyn veya vasiden bin sterlini geçmeyen bir para cezası ödemesini emrediyor.

Yine, 376/2-b, biraz önce söylediğim madde kapsamında verilen söz konusu para cezası mahkûmiyetle ödenmesi hükmedilen bir meblağ olarak değerlendiriliyor.

Son olarak da bu bölüm kapsamında belirlenen süre üç yılı geçemiyor ve çocuk 18 yaşına gelmeden de sona ermesi gerekiyor.

Şimdi, burada bir şeyden daha bahsetmek istiyorum: Türk hukuk sisteminde şu belki zihnimize gelebilir: Suça sürüklenen çocukların ailelerine acaba bir yaptırım uygulanıyor mu? Danışmanlık tedbirinde -biraz önce aslında bu tedbirlere baktık, gösterebiliriz- deniliyor ki çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda, çocukların eğitim ve gelişimleriyle ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye yönelik tedbirler olduğu söyleniyor. Yani 0-12 yaş grubu çocuk ya da 12-15 yaş grubu bir çocuğa güvenlik tedbiri verilebiliyor dedik. Danışmanlık tedbiri verdi mahkeme ve görüştüğüm hâkimlerden biri de bu maddenin sıkıntılı olduğunu söylemişti çünkü danışmanlık tedbirini siz eğer aileye veriyorsanız cezaların şahsiliği ilkesine biraz aykırılık teşkil ediyor.

Bunun dışında, suça sürüklenen çocukların ailesine başka ne gibi bir tedbir verilebilir? Danışmanlık tedbiri. Diyelim ki çocuk suç işledi, güvenlik tedbirini danışmanlık tedbiri kapsamında aileye de verebiliyoruz. Normalde çocuğun suç işlemesi dolayısıyla cezaların şahsiliği ilkesi gereği ailelere bir ceza veremiyoruz ama şöyle bir hükmümüz var, tam olarak kelimesi kelimesine söyleyemeyeceğim ama TCK 233'te "Aile hukukundan kaynaklanan eğitim, bakım -bir kelime daha vardı- yükümlülüklerini yerine getirmeyen kişiye -tam hatırlayamadım ama çok da önemli değil, yükümlülük olması önemli- ceza verilir." yazıyor yani Türk Ceza Kanunu'nun 233'üncü maddesinde düzenlenmiş ve ebeveynlere aslında baktığınız zaman bir yükümlülük yüklüyor.

LEXPERA'dan 100 karar inceledim ve acaba hangi olaylarda mahkeme veriyor bu kararı diye bir baktım. Şöyle bir karar vardı mesela: Çocuğunun iştirme cihazını almış, vermemiş; eğitim hakkını engellediği için 233'ten yargılanan bir baba gördüm. Onun dışında, eğer terk suçu oluşmuyorsa evinde... İşte, çocuğunu, ailesini bırakıp giden, maddi destek sağlamayan kişiler bakımından bu maddenin uygulandığını gördüm. Dolayısıyla da tersten düşünecek olursak şöyle bir şey olabilir: Diyelim ki suça sürüklenen çocuğun suç işlediği anlaşıldı, bu çocuk suça sürüklendi ve şuna bakabiliriz: Ebeveynleri acaba gerçekten 233 kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmiş mi? Getirmemişse aynı zamanda bundan da dava açılabilir.

Son olarak, cinsel zararı önleme emrinden bahsetmek istiyorum; bu, yine tali tasarruf olarak İngiliz hukuk sisteminde olan bir emir. Bizde de esasında TCK'de direkt cinsel zararı önleme emri gibi bir güvenlik tedbirimiz yok ama İnfaz Kanunu'nun 108'inci

maddesinin (9)'uncu fıkrasında cinsel suçlardan mahkûmiyet kararı alan kişilere belirli emirler verilebiliyor. İşte "Çocukların olduğu yerde çalışmayacaksınız." vesaire -bu gibi, 4-5 maddeydi yanlış hatırlamıyorsam- böyle maddeler var ama İngiliz hukuk sisteminde çok daha geniş kapsamlı. Belki buradan alabileceğimiz şeyler olabilir diye düşünüyorum. Bu kararın verilebilmesi için failin genel olarak kamuya ya da toplumun belirli üyelerine cinsel zarar verme riski taşıması ve bu riskten toplumu korumak için bu emrin verilmesi gerekli olmalıdır.

Aslında direkt tek tek bizden farklı olan hususlardan bahsedeyim. Bunu bir karardan aldım ama kararı buraya işlemeyi unutmuşum "common law" olduğu için, kanunilik ilkesi de çok kesin uygulanmadığı için. Bu bir kararda geçiyordu, kararda şöyle deniliyordu: "18 yaşından küçük bir kız çocuğuyla aynı evde yaşaması ya da ikamet ettiği bölgede görevli sosyal hizmetler biriminin açık onayı olmadıkça böyle bir çocuğun bulunduğu herhangi bir eve girmesi veya orada kalması yasaktır. İstisnalar dışında 18 yaşından küçük bir kız çocuğuyla herhangi bir denetimsiz temas veya iletişim kurması yasaktır. İnternete erişilebilen herhangi bir bilgisayar veya cihazı aşağıdaki koşullar yerine getirilmeden kullanmak yasaktır." Görebildiğim kadarıyla bu bizde yok diye biliyorum yani baktığımda 108/9'da böyle bir ifade görmedim. "Bu tür bir cihazı edindiği tarihten itibaren üç gün içinde şiddet ve cinsel suçları kayıt sistemi polis ekibine bildirmesi, cihazın internet kullanım geçmişini saklama ve görüntüleme özelliğinin olması ve bu geçmişin silmemek, talep hâlinde cihazın derhâl incelemeye sunulması ve risk yönetimi amaçlı izleme yazılımı yüklemek istenirse buna izin verilmesi ancak kişinin iş yeri, iş bulma kurumu, halk kütüphanesi, eğitim kurumu gibi yerlerde kullandığı bilgisayarlar bu kısıtlamanın dışındadır. Bununla birlikte, kişi iş yerindeki bir bilgisayarı kullanmaya başlamasından itibaren üç gün içinde bu durumu şiddet ve cinsel suçları kayıt sistemi polis ekibine bildirmekle yükümlüdür. Kişinin kullandığı ve bilgisayar izleme yazılımı yüklü olan bir bilgisayarda bu yazılımın normal işleyişine müdahale etmek veya yazılımı devre dışı bırakmak yasaktır. Bir bilgisayarın veya cihazın internet kullanımı geçmişinin saklanması ve/veya görüntülenmesini engelleyen herhangi bir yazılım kullanmak veya etkinleştirmek yasaktır. İstisnalar dışında bulut depolama alanı kullanmak yasaktır. İstisnalar dışında dijital görüntüleri depolayabilen bir cihaz bulundurmak yasaktır. Cihazın normal işleyişi için gerekli olanlar haricinde cihaza herhangi bir şifreleme veya veri silme yazılımı yüklemek yasaktır."

Sunumum bu kadardır.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok çok teşekkür ediyoruz Saliha Merve Hanım.

Vekillerimiz hem soru hem görüşlerle sizinle yine müzakereye devam edecek.

Şimdi, Sayın Meral Gökaya sunumunu yapacak.

Buyurun lütfen.

2.- Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanı Meral Gökaya'nın, Yargısal Süreçlerde Çocuklar İçin Koruyucu ve Onarıcı Yaklaşımlar Projesi, proje kapsamında yaptıkları, uluslararası örnekler, diversiyonun tanımı, uluslararası ilkeleri, diğer ülkelerdeki uygulamaları, diversiyon yöntemleri, faydaları, hangi aşamalarda ve ne şekilde uygulandığı ile sonuçlarının nasıl izlendiği hakkında sunumu

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Sayın Başkanım, değerli hazırun; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Toplantımızın hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Ben bugün size Yargısal Süreçlerde Çocuklar için Koruyucu ve Onarıcı Yaklaşımlar Projemiz konusunda, bu proje kapsamında yaptığımız ve öğrendiğimiz uluslararası örneklerle ilgili bir sunum gerçekleştireceğim izninizle.

Sunumumda diversiyon nedir, uluslararası ilkeleri nedir, diğer ülkelerde uygulamalar nasıl gerçekleştiriliyor, diversiyon yöntemleri nelerdir, faydaları nelerdir; hangi aşamalarda, ne şekilde diversiyon işlemleri uygulanıyor, sonuçları nasıl izleniyor, bunlardan bahsedeceğim.

Öncelikle diversiyondan bahsetmek istiyorum. Tanım olarak, kanunla ihtilaf hâlindeki çocukların resmî adalet sistemi dışında tutularak resmî olmayan alternatif usullere tabi tutulması. Burada amaç, çocuğun yargılanması değil, yargılamadan önceki süreçlerde -ülkeden ülkeye değişmekle birlikte- polis, savcılık ya da mahkeme aşamasında diversiyon yöntemleri uygulanıyor. "Diversiyon" demek şu demek: Aslında sistem dışına çıkarma anlamına geliyor. Biz projede diversiyonu "çocuklara yönelik koruyucu ve onarıcı yaklaşımlar" şeklinde çevirdik. Burada çocuğun yargılanması ve hürriyeti bağlayıcı cezadan korunması değil amaç. Eğer zaten yargılama olursa o, diversiyon sistemi olmuyor. Burada çocuğun alternatif yöntemlerle takip edilmesi, belli eğitim programlarına tabi tutulması veya yazılı ya da sözlü uyarılması gibi birçok yöntem kullanılıyor. Burada amacımız, çocuğun adli sicil kaydı oluşmadan suça sebep olan davranışlardan uzaklaştırılması; bu da çocuğun ihtiyacına göre belirlenmesi anlamına geliyor. Tabii burada her ülkenin farklı uygulamaları var. Bazı ülkeler bunu basit suçlarla sınırlı olarak tutuyor, bazı ülkelerse buna daha ağır suçları da dâhil ediyor ama genel eğilim daha basit suçlar, ilk defa suç işleyen çocukların bazı ülkelerde diversiyon yöntemine tabi tutulması belirli sayıyla sınırlandırılmış; mesela ileride göreceğiz, 3'le sınırlandırmış. Diversiyon yöntemlerine tabi tutulan çocuk eğer kurallara uymazsa çocuk hakkındaki ceza soruşturması ya da yargılama kapanmış oluyor yani beraat etmiş hükmünde gibi bir sonuçla karşılaşılıyor ama diversiyon yöntemlerine uymazsa, bu, çocukla ilgili geçici bir yargılamayı, soruşturmayı ve kovuşturmayı durduran bir yöntem oluyor ve eğer tedbirlere uymamışsa çocuk, tekrar ceza dosyası açılmış oluyor. O zaman normal bir çocuk yargılanması nasıl oluyorsa çocuk mahkemesinde, o usullere tabi olarak yargılamayı tekrar açmış oluyoruz. Burada bir affetme, ortadan kaldırma, çocuğun suçunu görmezden gelme ya da cezayı azaltma, daha doğrusu, ceza vermemeye yönelik bir eğilim değil çocuğun tekrar suç işlemesini önlemeye dönük, toplumsal uzlaşmayı sağlamaya dönük ve yine hem toplumun hem de mağdurun, mağdurun yakınlarının suçla ilgili zararlarının giderilmesi. Farklı farklı yöntemler var; birçok yöntemin bir arada kullanıldığı ya da çocuğun ihtiyacına göre yöntemlerin belirlendiği bir kısım programlardan bahsediyoruz.

Mesela, bazı ülkelerde polis uyarısı yapılıyor; bu sözlü uyarı da olabiliyor, ailelerin dâhil edildiği yazılı uyarılar da yapılabilir. Bu uyarıların sonrasında bile çocukların tekrar suç işleme davranışlarında azalma olduğu diğer uluslararası örneklerde ortaya konulmuş durumda.

Yine, onarıcı adalet sürecine yönlendirme... Burada daha çok uzlaştırma yöntemi kullanılıyor. Uzlaştırmada mağdurun zararının giderilmesi de mümkün olabiliyor, bir özür dileme gibi basit bir yöntem de kullanılabilir. Ülkemizde de uzlaştırmadan illa edimli yani maddi karşılığı olacak bir şey olması gerekiyor. Bizde de uzlaştırma yöntemi olarak zararın kısmen, tamamen giderilmesi, mesela suç karşılığında belli kurumlara sosyal yardım yapılması, belli derneklere bağış yapılması gibi birçok yöntem uygulanıyor, fidan dikilmesi gibi farklı farklı yöntemler kullanılıyor. Çocuklar için de uzlaştırma yöntemleri geçerli.

Peki, diversiyonda başka neler var? Toplum hizmeti çalışmasına tabi tutulması var, yaşam becerilerini iyileştirme, tedavi programlarına tabi tutulması var. Mesela, alkol ve uyuşturucu madde kullanan çocukların tedavisi ve bu süreçlere uyulup uyulmadığının takibiyle ilgili çalışmalar var. Yaşam becerilerini geliştirmeyle ilgili bizim ülkemizde de çokça örneği olan danışmanlık ve rehberlik, yine öfke kontrolü veya işte çocuğun ihtiyacı olan eğitim neyse onunla ilgili eğitim verilmesi gibi süreçlerden de geçiriliyor. Bu süreç bazen polisin denetiminde, bazen savcılığın ya da mahkemenin denetiminde ülkeden ülkeye değişmek üzere takip ediliyor. Eğer bunlar tamamlanırsa -bu programlar- çocuk hakkındaki dosya artık ortadan kaldırılmış oluyor.

Peki, diversiyon ile hürriyeti bağlayıcı ceza arasındaki fark ne? Hürriyeti bağlayıcı ceza, biraz önce dediğim gibi, bir yargılama içeriyor, yargılama sonucunda çocuk hakkında bir ceza veriliyor ama diversiyon ise -hürriyeti bağlayıcı cezaya bir alternatif değil bu- baştan çocuğun daha sonra daha fazla suç işlemesini engellemek amacıyla yapılan bir takip sistemi; burada daha hafif ve daha basit. Bazen bazı ülkelerde mesela şiddet içeren eylemlerin buna dâhil edilmediğini fark ediyoruz; daha çok hırsızlık, kamu malına zarar verme veya suçların dâhil edildiğini görüyoruz. Bizde de yine uzlaştırma gibi, hükmün açıklanmasının geri bırakılması gibi, kamu davasının açılmasının ertelenmesi, ön ödeme gibi diversiyona benzer özellikler taşıyabilecek diyeceğim ama uzlaştırma hariç, daha doğrusu kamu davasının açılmasının ertelenmesi hariç. Diğer yöntemler de bir yargılama içeriyor ama her birinde belli suçlar seçilmiş durumda. Yani tehlikelilik olarak daha hafif suçlar tercih edilmiş durumda, ya karşı tarafla uzlaşmayı gerektiriyor ya zararın giderilmesini gerektiriyor ya da üst sınırı belirleniyor cezaların. Mesela, işte deniliyor ki: "iki yıldan az suç işleyen kişiler için uygulanabilir." Yani "Cezanın üst sınırı iki yıldan az olacak." ya da "Üç yıldan az olacak." deniyor. Çocuklarla ilgili tedbirlerde, diyelim ki yetişkinlerle ilgili denetim süresi beş yıla kanun koyucu çocuklarla ilgili üç yıla çekmiş örneğin; burada da farklılaştırmaya gidiliyor yani çocuklara özgü bir hâle getiriliyor. Çünkü çocuk 18 yaşını geçtiği zaman bu tedbirlerden aslında beklenen faydanın görülmüş olması, tamamlanmış olması da gerekiyor.

Bunun dışında diversiyona örnek olarak, biraz önce hocam da bahsetti, mesela, belli bir saatten sonra sokağa çıkmamak, çalınan bir şeyse iade etmek, mağdurdan özür dilemek, mağdura yazılı olarak özür mektubu yazmak ya da mağdurun kayıplarını ödemek, belirli bir toplum hizmetinde çalışmak, kamu hizmetinde veya bir yardım kuruluşu hizmetinde çalışmak, akran eğitimi ve mentörlük programlarına katılmak, yaşam becerisini geliştirecek programlara katılmak, madde bağımlılığı gibi tedavi programlarına katılmak gibi birçok yöntem kullanılıyor. Bunların bir kısmı hâlihazırda bizde de var. Bundan başka, peki, bu programlar nasıl uygulanıyor? Yaşam becerileri ve yeterlilik geliştirme programlarında, mesela, karar verme, iletişim becerilerini geliştirme, problem çözme, akran baskısıyla ve çatışmayla baş etme, öz saygı ve öfke yönetimi gibi birçok eğitim veriliyor. Yine, onarıcı adalette de biraz önce dediğim gibi uzlaştırma hükümlerinin uygulanmasıyla ilerliyor.

Peki, yargılama sürecinde diversiyon hangi ülkede nasıl uygulanıyor, birazdan oraya gireceğim. Mesela, Singapur'da çocuk mahkemesi hâkimleri tarafından uzlaşmaya teşvik ediliyor taraflar. Burada aile grubu konferansları yapılıyor, çocuk ve ailesi olaya dâhil ediliyor, karşı tarafın zararı tespit ediliyor, bunun nasıl giderileceği konuşuluyor. Aslında bir nevi bir uzlaşma kültürü içerisinde çocukla ilgili yapılabilecek ya da alınacak tedbirlerin en iyisinin hangisi olduğu belirleniyor. Burada da amaç aslında çocuğa özgü tedbiri almak. Biraz önce hocam da söyledi, Çocuk Koruma Kanunu'nda sayılan 5 tedbir var. Bu 5 tedbiri biz aslında hem suça sürüklenen çocuklar için kullanıyoruz hem korunmaya ihtiyacı olan çocuklar için kullanıyoruz. Ceza ehliyeti olmayan çocuklar açısından ise işte 12 yaşından küçük olan çocuklar için hâkim hükmedebiliyor ama 12 yaşından büyük olmakla birlikte 12-15 yaş arasında olup da cezai ehliyeti olmadığı anlaşılan çocuklar için de zorunlu olarak çocuklara özgü güvenlik tedbiri olarak hükmediliyor. Aslında oradaki her bir tedbir diversiyon yöntemi olarak yani yargılama dışına çıkarma yöntemi olarak kullanılabilir yöntemler. Burada uygulamanın yaygınlaştırılması, programların kalitesinin artırılması ve izlemenin de etkinleştirilmesi gerekiyor. Tabii bunu yaparken toplumsal bir uzlaşma sağlanması gerekiyor. Burada amaç şu olmamalı; "Ya, işte, çocuk 2 kere geldi, affettik; 3 kere geldi, affettik." değil; burada amaç, çocuğun aslında sorumluluğunu kabul etmesi gerekiyor. Burada her birinde, birçok ülke programında çocuğun suç işlediğini kabul etmesi gerekiyor, karşı tarafa verdiği zararın farkına varması gerekiyor, onlarla ilgili sorumluluk alması gerekiyor, kendisine yüklenecek sorumluluklara uyması gerekiyor. "Hadi ben affettim, git." demek değil diversiyon yöntemi yani bu, koşulsuz veya da... Koşullu, koşulsuz yöntemler var ülkelere göre ama daha basit, kabahat niteliğindeki şeylerde sözlü uyarı veya vesaire gibi yürüyor ama bunların bile çocukların tekrar suç işlemesi üzerinde çok caydırıcı etkisi olduğu söyleniyor çünkü yapılan araştırmalar var, sunumun devamında da var, ben belki çok ayrıntıya girmem sizin çok vaktinizi almamak için ama yazılı olarak dağıttık. Burada amaç çocuğun suçunu görmezden gelmek, affetmek ya da yargılamadaki dosya yükünü hafifletmek değil; birçok faydası var ama en büyük hedef çocuğun tekrarlayan suç davranışına itilmesini önlemek. Burada da amaç çocuk bu suça neden itiliyor ya da yönleniyor? Burada çocuğun bir eğitim kurumuna devamı mı gerekiyor, bir danışmanlığa mı ihtiyacı var, kendisini bu suç davranışları ya da belirli suç gurupları, çeteler içerisinde varsaymayı mı önemsiyor? Çünkü birçok şey var çocuğu suça iten. Burada belki aileyle ilgili sıkıntılar var, belki eğitimle ilgili, işte ne bileyim, okulu terkle ilgili vesaireyle ilgili sıkıntılar var. Burada amaç tamamen çocuğun ihtiyacını belirlemek, çocuğun bu ihtiyaçlarını tamamlanmak suretiyle çocuğu suçtan uzaklaştırmak yani burada hırsızlık yapan her çocuğa aynı tedbiri vermek değil, bizde biraz düzenleme o şekilde gidiyor. Yani, sanki orada iki yıllık ve üç yıllık neyse, işte suçun üst sınırı için bir ceza öngörülmüş, bu cezanın altındaysa çocuğun eylemi, daha az cezayı gerektiren bir eylemse zorunlu olarak buraya bir sevk etme, sonrasında da benzer süreçleri işletme gibi bir yöntem var ama burada kişiselleştirmenin biraz daha aktif olması ve ailelerin işin içine daha çok katılması gerekiyor. Biz, bence burada sistem olarak en büyük açığı iş birliğinde yaşıyoruz

çünkü hem eğitim kurumlarının, öğretmenlerinin dâhil edilmesi gerekiyor hem çocuğun alternatif, işte spor gibi, işte başka kültürel faaliyetler gibi alanlara sevk edilmesi gerekiyor. Çocuğun bir boş vakti var. Suç işleyen çocuklarda -daha önceki sunumlarda da dinlemiştik, Millî Eğitim Bakanlığının vesaire sunumlarında- okullaşma oranının çok önemli olduğu söyleniyordu. Yani çocuğun aslında boş vaktinin doğru değerlendirilmesi gerekiyor. Çocuğu eğer belli bir eğitim sisteminin, kurumun, işte aile gözetiminin dışında bırakırsanız çocuk risklere yönelebiliyor. Tabii, bunlarla sınırlı olmamakla birlikte bu açıkları bulup kapatmak aslında amaç bu yöntemde. Uluslararası sözleşmelerde hem Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 40'inci maddesinde hem Pekin Kuralları'nın 11'inci maddesinde, yine Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Çocuk Dost Adalet Kılavuzu'nda, yine Çocuk Hakları Komitesinin 24 no.lu Genel Yorumu'nda diversiyon yöntemlerine sevk etmek gerektiğiyle ilgili açık düzenlemeler var, bununla ilgili ülkeleri teşvik ediyor.

Yine, bundan başka, işte bu aşamaların hem savcılık hem mahkeme aşamasında yapılabileceği, uzlaştırma ve sosyal hizmet modellerinin etkin olarak kullanılabileceği Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından önerilmiş.

Bundan başka, özgürlüğün kısıtlanmasını gerektirmemesi öneriliyor, daha doğrusu kısıtlanmaması gerektiği söyleniyor. Yani diyor ki: Ya sen diversiyona gidersin ya da hürriyeti bağlayıcı cezaya tabi tutulursun diye değil ya da sen işte belli bir süre şurada kalacaksın, buradan buraya gideceksin gibi sınırlamalar içermemeli. Yani yapılan diversiyon yöntemi bir kere öncelikle failin kabulünü gerektirmeli. Yani "Ben diversiyon sistemine girmeyi kabul ediyorum, bana uygulanacak programlara uymayı kabul ediyorum." diye çocuğun ve ailelerin de dâhil olması gerekiyor. Burada, çocuğa rağmen verdiğimiz bir diversiyon yönteminden bahsetmiyoruz. Burada çocuğun olaya tamamen bir iş birliği anlamında dâhil olması gerekiyor çünkü bizde hürriyeti bağlayıcı ceza dışındaki yöntemlere başvurma konusunda bazen çocuğun ya da ailelerin diyelim rızasını aramayabiliyoruz çocuğun lehine diye değerlendirip ama burada lehine olmakla birlikte çocuğun kabulü gerekiyor.

Çocuğu bir kere burada aydınlatmak gerekiyor. Diversiyon nedir, ondan ne bekliyoruz, bu süreç nasıl bir süreç, nasıl işleyecek, uyarı ne olur, uymazsa ne olur, uyması konusunda kendisine nasıl destekler sağlanacak, süreç ne kadar devam edecek vesaire gibi değişik aşamalarda ve süreç boyunca da hep bir rehberlik, bir mentörlük -artık orada ne dersiniz- vaka takibi yapan birinin atanıp onun süreç boyunca çocuklarla ve aileyle birlikte olması gerekiyor.

Bunun dışında, bizde bu hangi yöntemlere benziyor? Biraz önce saydığım, Çocuk Koruma Kanunu'nun 5'inci maddesinde düzenlenen o 5 koruyucu ve önleyici tedbire benziyor yöntem olarak. Yine, Çocuk Koruma Kanunu'nda çocuğa mentör atanmasıyla ilgili hüküm de var. Aslında, mevzuat olarak biz diversiyon yöntemlerini uygulamayan bir noktada değiliz ama biz bunu yargılama sürecine dâhil ettiğimiz için çoğu noktada yargılama dışında tamamen çıkarma ya da baştan dışına koyma gibi bir şey gütmüyoruz, çoğu -hocamın da dediği gibi- sonrasına sarkabiliyor, bu da süreci hem geciktiriyor hem önlemeyi istediğimiz noktadan uzaklaştırıyor.

Yine, mentörün görevleri sayılmış; burada aileyle, okulla iş birliği anlamında görüşmesi, takip etmesi, çocukların ihtiyaç duyduğu hizmetlerden yararlanmasına yardımcı olması gibi birçok görevi var. Yine, boş zaman faaliyetlerinin değerlendirilmesi... Biraz önce saydığım birçok yöntem aslında hâlihazırda Çocuk Koruma Kanunu'nda sayılmış usuller.

Yine, burada başka bir yöntem de vaka takibiyle ilgili yapılması gereken ya da yapılan ama daha etkin hâle getirilmesi gereken koordinasyon usulleri. Burada hem merkezî koordinasyon hem de illerde ve ilçelerde yapılan koordinasyon çalışmaları var. Uluslararası örneklerde bir de fazladan gönüllü kuruluşlar var bu alanlarda çalışan. Hani bizde belirli kurumlar ve kuruluşlar, bu alanda hizmet eden kurumlar bu koordinasyonlara dâhil. Elbette bu alanda çalışan hocalar ya da üniversiteler bu çalışmalara dâhil edilebilir ama orada STK bazında da gönüllü kuruluşlar anlamında da gönüllü kişilerle de bu hizmetler sürdürülebilir, aslında daha büyük bir toplumsal uzlaşa var bu konuda.

Hollanda örneği var mesela. Burada "HALT" dedikleri durdurma sistemi var. Burada hem savcılık hem polis tarafından uygulanabiliyor. Polis, eylemin kabahat olması gerektiği durumlarda bir para cezası verebiliyor ya da şiddet ya da hırsızlık gibi savcının müdahalesini gerektirmeyen daha küçük eylemlerde 18 yaşına kadar suçluyu durdurma programına dâhil edebiliyor. Durdurma programında çocuğa özür dileme fırsatı veriliyor -bunu onlar bir fırsat olarak değerlendiriyorlar- mağdurla görüşmeler içerebiliyor. Yine, savcı tarafından da para cezası, toplum hizmeti ve benzeri yaptırımlar uygulanabiliyor. Burada, savcı, kabahat ve normalde en fazla altı yıl hapis cezasını gerektiren bir suç için şartlı tahliye kararı verebiliyor. Burada "şartlı tahliye kararı" dediği aslında bu durdurma programının bir usulü gibi ele alınabilir. Burada da belli koşullar var tabii, bu programa her çocuk dâhil edilmiyor: İlk kez bir suç işlemiş olması yani onunla ilgili bir işlem başlatılması, kayda geçirilmesi. Yine, çocuğun tam bir itirafıta bulunması, çocuğun aslında suçunu ikrar etmesi gerekiyor ve çocuğun suça katıldığına dair açık delil bulunması gerekiyor. Yani bu diversiyon yöntemlerinin her birinde çocuğun -yani bizim uzlaştırmada da aynı usul var- suçu işlediğine dair yeterli delil, somut delil olması gerekiyor yani sıradan birisine "Bu kişi, bu suçu işledi." dendiğinde bu yöntemler başlatılmıyor, belirli bir şüphe seviyesine ulaşmış olması gerekiyor kişinin bu programa dâhil edilmesi için. Eğer kişi bu suçu işlemediyse doğrudan yaşı küçük diye ya da iddia edilen suç küçük diye bu programlara dâhil edilmiyor. Burada da en yaygın örnekler olarak kamusal alanda şiddet, mala zarar verme, kamusal alanda sarhoşluk -yani böyle bir suç varmış- konut dokunulmazlığını ihlal, dolandırıcılık gibi suçlar sayılmış bu durdurma kararına esas alınan suçlarda.

Yine, "Kabahatler dâhil." dedik. En fazla 3 kez bir çocuk bu programa dâhil edilebilirmiş, burada bir üst sınır belirlenmiş ve burada da adli kayıtlarda olumsuz bir etki doğurmuyor eğer çocuk bu seçeneği tamamlarsa. Araştırmalarına göre çocuklar bu programı tamamlamazsa yüzde 48 oranında tekrar suç işleme ihtimalleri doğuyormuş, programı tamamlayan çocuklarda da bu oran yüzde 35'e düşüyormuş yani tamamen ortadan kaldırmıyor ama yine de bir etki ediyor. Yine, büyük resme de bakıldığında 10.123 çocukla ilgili analiz yapılmış, bunlarda da o polis uyarısından sonraki çocuklardan yüzde 17,1'i tekrar polis müdahalesi yaşamış, bunun dışındaki çocuklar müdahaleye gerek duymadan sürece devam etmişler.

Almanya'da uygulanan bir diversiyon modeli var. Burada ceza ehliyeti yaşı 14 olarak belirtiliyor. 14 yaşın altındaki çocuklar -bizdeki 12 yaş gibi- ceza ehliyeti olmadığı için diversiyon yöntemlerine de tabi tutulmuyor yani yine burada da ceza ehliyeti baz alınıyor, küçükler için herhangi bir diversiyon yöntemi yok, 14 ve 21 yaş esas alınıyor. Birçok Avrupa ülkesinde bizdeki 18 yaş yerine genç yargılaması yapılıyor yani "genç erişkin" diyorlar ya da "genç yetişkin" gibi bir ifade kullanıyorlar. Gençlik mahkemeleri var yani bizde 18'de yetişkin kabul edip direkt normal yargılamaya geçerken onlar 14 ve 21 arası için diversiyon yöntemlerini kullanabiliyorlar.

Burada da savcı ya da hâkim karar veriyor. Eğitici bir tedbir uygulanmasına karar verebiliyor, mağdurla uzlaşmaya çalışılıyor, çocuğun suçu itiraf etmesine yönlendiriliyor, çocuk ikaz ediliyor, ona talimat veriliyor ya da yükümlülükler yükleniyor. Suç türü anlamında da en az bir yıldan az hapis cezasını gerektiren bir kabahat olduğunda buraya dâhil ediliyor.

Yine, hafif suçlar da buraya dâhil ediliyor. Cezai kovuşturmayla ilgili kamu yararının olmaması bekleniyor. Yani çocuğun bu yönetime yönlendirilmesi çocuğun eğitim hayatı için daha iyi olur, çocuğun geleceği için de daha iyi olur deniyor. Toplum için de bu çocuğun cezalandırılmasının bir faydası yok deniyor. Yani pratikte "Bir çocuk yargılanıp ceza aldığı anda toplumun bütününe etkileyen olumlu bir etkisi yok. O zaman çocuğu bu yönetime yönlendirelim ve çocuğu farklı şekilde bu süreçten geçirelim." gibi bir yaklaşım var.

Yine, bunun dışında, ilk kez suç işleyenler hakkında çoğu durumda diversiyon tedbirleri dikkate alınıyor, hafif suçlular tercih ediliyor dedim. Cumhuriyet savcısı tarafından dava da açılabilir ama burada mahkemenin iade etme, "Tekrar diversiyon yöntemlerini değerlendir." deme yetkisi var. Burada da savcı tekrar değerlendirip diversiyon yöntemlerini mahkemenin iadesi üzerine uygulayabiliyor.

Almanya'da diversiyon uygulaması savcılık tarafından denetleniyor. Bizde de uzlaştırma savcılık büroları tarafından denetleniyor. Aslında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu da bizde savcılık denetiminde gidiyor. Aslında benzer yöntemler... Burada amaç olabildiğince yargılamanın sonraki aşamalarına geçmeden bu işin çözüme kavuşturulması. Burada da verilere bakıldığı zaman -toplam yargılamaların 2/3'ünden fazlasının diversiyona tabi tutulduğu- Yargıtaya gelen dosyaların 2/3 azaldığı tespit edilmiş. Yani ilerleyen aşamada diyor ki: Bu çocuklar daha az suç işleyip yargı mercilerini de daha az meşgul ediyorlar.

Yine, bunun dışında, ciddi suçlar işlemiş çocuklar daha az sayıda bu diversiyon yöntemlerine tabi kılınıyor. İlk kez suç işleme, hafif suç işleme, küçük yaştaki çocukların işlediği suçlar öncelikli olarak bu sistemlere tabi kılınıyor.

İtalya örneğine geçsek, İtalya'da da 14 yaş ceza ehliyeti yaşı oldu, bu da kamuoyunda çok tartışma yarattı. Aslında Avrupa ülkelerinin bir kısmında 14 yaşa çıktı ceza ehliyeti ve bizdeki 18 yaşı da onlar 21 yaş gibi algılıyorlar, yavaş yavaş bu ergenliğin uzamasıyla birlikte çocukların olgunlaşması ve davranışlarını yönlendirmesine de etki ettiğini kabul ediyorlar ve bu bir genel kabul hâline gelmeye başladı. Orada da yine 14 ve 21 yaş arası diversiyon için esas alınmış durumda. Burada da davaya devam etmeme kararı alınabiliyor. Burada çocuğun suçla ilgisi olmadığında böyle bir karar veriliyormuş.

Yine, denetimli serbestlikle yargılamanın durdurulması gibi bir karar veriliyor. Bu da bizim aslında adli kontrol tedbiri sürecimize, denetimli serbestlikle yürüttüğümüz sürece benziyor.

Yine, denetimli serbestlik ve yargılamanın ertelenmesinde eğer olumlu sonuçlanırsa yargılama ortadan kalkıyor yani beraatle sonuçlanıyormuş onlarda, eğer sürece uymazsa çocuk, yargılama, normal bir süreç nasıl işliyorsa bir çocukta, çocuk mahkemelerinde aynı şekilde devam ediyor. Çocukla ilgili sosyal hizmetler tarafından çocuğun -ders veya çalışma olarak- spor, sosyal aktivite, gönüllü çalışma gibi programlara dâhil edilmesi, bir eğitim projesine dâhil edilmesi gibi çalışmalar yürütülüyor. Çocuğun bu çalışmaya, diversiyona dâhil edilmesi için kişiliğinin olumlu gelişimi, verimli bir eğitim ve iyileşme süreci için uygun olduğunun belirlenmesi gerekiyor. Aslında -bunlar da bizim anladığımız gibi- biz sosyal inceleme raporu hazırlıyoruz ya, onlar çocuğu böyle bir süreçten geçiriyor. Bizde ceza yargılamalarında tüm suçlular için geçerli, tekrar suç işlemeyeceğine dair bir kanaat elde etme gibi hâkime yüklenen bir görev var. Burada da onlar bu çocukları buraya seçerken yani suçlu kişilikli bir çocuk mu, pişman olan bir çocuk mu, kendisini düzeltebilecek bir çocuk mu gibi bir şeyden geçiriyorlar, tehlikeli bir çocuk mu yoksa topluma uyum sağlayabilecek, davranışlarını düzeltebilecek bir çocuk mu diye tekrar denetimden geçiriyorlar. Burada da bir kısım veri çalışmaları yapmışlar. Bu büroda 2023 itibarıyla 14 bini aşkın çocuk varmış, bunların yüzde 62'si duruşma bekleyen çocuklarmış, aslında "izleme aşamasındaki çocuklar" demek oluyor. Denetimli serbestlik altındaki çocuklar yüzde 18 civarındaymış, yalnızca soruşturma geçirenler yüzde 9,5; çok daha düşük oranlarda da yine, bir ceza tedbiri alan, hürriyeti bağlayıcı ceza alan çocuklar var ama bunlar çok daha azını oluşturuyor.

Sırbistan'da da yine benzer bir uygulama var. Sırbistan'da da ilk defa bu uygulama 2006 yılında başlamış; burada da yine, amaç, tekrar suç işlemeyi azaltmak. Sosyal hizmet bünyesinde vesayet makamı yine, çocuk suçlu ve ebeveynleri bakımından sorumlu kişilerle iş birliğini içeriyor. Beş farklı diversiyon tedbiri tanımlanıyor. Bu nedenle bu tedbirlerden bir veya daha fazlasıyla ilgili kararlar alınabiliyor. Mesela, bazıları şöyle: Zarar görenle uzlaşma, zararın tazmini, özür ya da uzlaştırma. Okul derslerine veya işe düzenli katılım; bizim eğitim tedbirine benziyor. İnsani yardım kuruluşlarının ve toplum çalışmalarının çalışmalarına ücret almadan katılım; bu da gönüllü çalışma aslında. İlgili kontrollerden ve uyuşturucu ile alkol tedavi programlarından geçme. Burada da aynı bizim gibi, uyuşturucu madde kullanan kişilerin, çocuk ya da yetişkinin kamu davasının açılmasının ertelenmesine konu olup da tedaviye tabi tutulmasıyla ilgili bir süreç var; biliyorsunuz, kan ve idrar analiziyle, uyuşturucu madde kullanımı tekrar olduysa dosyası aktif hâle geliyor. Burada da benzer bir süreç işletiyorlarmış, uygun bir sağlık kurumunda veya danışmanlık merkezinde bireysel veya grup terapisi gibi bir yöntemleri de varmış. Bizde danışmanlık tedbiri üzerinden yürüyor bu; çocuğa ya da aileye dönük ya da her ikisine dönük bir danışmanlık tedbiri uygulanıyor.

Gürcistan'da uygulanan model de şöyle: İlk defa 2010 yılında başlamış, 2015 yılında kapsamını genişletmişler. Burada da 14 yaş ve üzeri çocuklar için uygulanıyor, yine, genç yetişkinler de bu programa dâhil olabiliyor, "19 ila 21 yaş." diyorlar burada da. Hafif nitelikte veya ağır bir suç işlediği iddia ediliyorsa da uygulanabiliyor. Savcının kovuşturmayı başlatmama, durdurma, cezai kovuşturmadan ya da ileri adli işlemlerden diversiyona tabi tutma yöntemi ile erteleme gibi bir yetkisi var.

Yani, tüm dünyada aslında, diversiyon yöntemleri ülkeden ülkeye küçük farklılıklar içerse bile amaç burada toplumsal uzlaşmayı artırmak, çocuğun tekrar topluma kazandırılması, çocuğa özgü tedbirler bulmak, bunu sıkı şekilde takip etmek, sonradan, çocukların yetişkin olduğunda hayatlarını bir suç makinesi gibi sürdürmelerinin önüne geçmek. Çünkü çocuklar -sonraki şeylerde de var ama çok uzatmak istemiyorum, çok vaktinizi aldım- bazen yargılama sürecine dâhil olduklarında, işte, televizyon programlarında, dizilerinde gördükleri modellere özeniyorlar. Bir kere yargılandıkları zaman hiç yargılanmama korkusunu yenmiş oluyorlar, onlar için yargılanmak normal bir şey oluyor. Cezaevine girip çıktıktan sonra "Artık, ben bir adli sürece dâhil oldum." veyahut da "Yargılanırım, ceza alırım, hapse girerim." korkuları azalıyor çünkü bununla baş etmiş oluyorlar, bunun üstesinden gelmiş oluyorlar. Hatta, kendilerine yüklenen bir rol var: "Ben, artık, suçlu bir kişiyim." Nasıl dersenez, toplumda o nasıl algılanırsa, çocuklar arasında bu nasıl

ifade ediliyorsa, kendini bir rol içerisinde hissediyor ve o rolün gereklerini yerine getiriyor aslında. Yani çocuğu mahkemeye çıkarmak, çocuğu ceza infaz kurumuna koymak caydırıcı olmuyor iddia edilenin aksine. Bununla ilgili birçok araştırma yapılmış. Burada amaç, hangi suçlar buna dâhil edilecek, hangi çocuklar buna dâhil edilecek, bu programlar nasıl oluşturulacak, nasıl denetlenecek. Dönem dönem bunların analizlerinin yapılması gerekiyor, "Gerçekten, biz bundan fayda gördük mü? Bu çocukların ne kadarını kurtardık?" gibi bir sonuca varılması gerekiyor.

Başkanım, isterseniz burada bitirebilirim yani sizi çok yormayayım.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Sanırım, zamanı biraz aştık. Soru ve cevaplar bölümünde biraz daha derinleşir konu, zaten sunumunuza vekillerimiz detaylı göz atmak isterlerse atarlar.

Çok teşekkür ediyoruz, aydınlatıcı iki sunum dinledik.

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- İbn Haldun Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kamu Hukuku Bölümü Doktor Öğretim Üyesi Saliha Merve Kaya ve Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanı Meral Gökkaya'nın yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şimdi, sayın vekillerimizin soru ve önerilerini ya da görüşlerini almak üzere mikrofonlarını açacağım.

Sayın Mühip Kanko Vekilimizin söz talebi var.

Buyurun lütfen.

MÜHİP KANKO (Kocaeli) - Meral Hanım, önce bir soru sormak istiyorum size, daha sonra Saliha Hanım'a geçeceğim.

Diversiyon her yaş grubundaki suça sürüklenmiş çocuğa uygulanabiliyor mu acaba? Yurt dışındaki tecrübeler nelerdir? Hadi, belki 12, 14, 15, 16 yaşa kadar suça sürüklenen çocuklarda olabilir ama 17'de, 18'de, onlara göre akli melekeleri daha yerine gelmiş bir çocukla karşı karşıya kalıyoruz. Onlarda da aynı şeyi yapıyor muyuz ya da tekrar eden suçlar varsa bunlarda yeniden diversiyona başvuruluyor mu? Bunu merak ediyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Buyurun lütfen.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Şimdi, burada, ülke örneklerine baktığımız zaman, genellikle ceza ehliyetini 14 ve sonrasında da 21 yaşa kadar onlar uyguluyorlar aslında, onlarda bir yaş sınırını bu gördüğümüz ülkelerde göremedik. "Biz diversiyonu uygularsak nasıl uygulayacağız?" diye soruyorsanız, biz yargı reformu strateji belgesi yayınladık, geçen yıl Cumhurbaşkanımız tarafından ilan edildi kamuoyuna. Orada "15 yaşından küçük ve ilk defa suç işleyen çocuklar için" ve "ağır cezalı olmayan suçlar için" diye bir hedef koyduk kendimize. Yani burada çok ağır şiddet olaylarına karışan çocukların diversiyon yöntemlerine tabi tutulması gibi bir amacımız yok. Şu ana kadar da Türkiye'de uygulanan gerek uzlaştırma olsun gerek kamu davasının açılmasının ertelenmesi olsun bunda da hep ya iki yıllık ya üç yıllık cezanın üst sınırı itibarıyla sınırlar var. Burada çok ağır eylemlere, bir kasten yaralama eylemine ya da yağma eylemine ya da cinsel saldırı, istismar eylemlerine katılan çocukların diversiyona tabi tutulması gibi bir hedefimiz, amacımız ya da çalışmamız yok Sayın Vekilim.

MÜHİP KANKO (Kocaeli) - Teşekkür ediyorum.

Saliha Hanım, siz de şöyle bir şey söylediniz: "'Cezai sorumluluğu yok.' dediğimiz bazı gruplar var." Bu cezai sorumluluğun olmadığını hangi kriterlere göre belirliyoruz? Burada tek kriter sadece yaş mıdır, yoksa başka kriterlerimiz var mı? Birinci sorum bu.

Bir diğeri, dönüştürücü yaptırımlardan bahsettiniz. Bu dönüştürücü yaptırımlar nedir, bunu merak ettim.

Bir diğeri, araştırmanızda 2005 ile 2018 yılları arasında tedbir uygulanan çocuklar var, eğitim tedbiri uygulanmış çocuklar var. Burada total vaka sayısı, total çocuk sayısı ne kadardı, onu biliyor musunuz? Yani "O dönem içerisinde, 2005 ile 2018 yılları arasında işte, şu kadar çocuk suça sürüklenmiş, bunlardan şu kadarı şu statüde ve şunlardan 6 tanesi..." Yani benim anlamak istediğim şu: 6 vaka hepsini içeriyor mu, yoksa aslında gözden kaçmış, dikkate alınmamış vaka sayıları da var mı; onu merak ettim.

Teşekkür ediyorum.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Yaş kriterlerinden başlayayım. Yaş kriterlerinden şöyle bahsedebilirim: 12 yaş grubu altındaki çocukların ceza sorumluluğuna sahip olmadığını normatif olarak kabul ediyoruz. Bu ne demek? Algılama ve irade yetenekleri yoktur bu çocukların diyoruz ve "işlediği suçun hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneği bulunmamaktadır." diyoruz. Aslında, hâlbuki bulunabilir de. Mesela, 11 yaşındaki bir çocuk kardeşini yaralarken aslında bunun farkında olabilir, algılama ve irade yeteneği bulunabilir ama kanun koyucu normatif olarak "Ben belirli bir yaş grubunun altındaki çocukların kesinlikle ceza sorumluluğunun olmadığını kabul ediyorum." diyor.

3 grubumuz var demiştik, TCK 31'den bahsetmiştik. İkinci grup ise 12-15 yaş grubu suça sürüklenen çocuklar. Bu biraz ara dönemde olduğu için kanun koyucu "Bu çocukları ben çok anlamıyorum yani ceza sorumluluğuna sahip olabilir de olmayabilir de. Bunu anlamak için Adli Tıp raporu ve sosyal inceleme raporu alıp mahkemenin karar vermesini istiyorum." demiş. Dolayısıyla burada şöyle bir sorun olabilir: Yaptığım çalışmalarda, sosyal inceleme raporlarını ve Adli Tıp raporlarını da inceledim, konu gelmişken ondan da bahsetmek isterim. Sosyal inceleme raporlarının çok... Benim dönemimde, örneğin, 6. Çocuk Mahkemesinin 1 sosyal çalışma görevlisi, 5. Çocuk Mahkemesinin 1 sosyal... Yani mahkemeye bağlı çalışmaktalardı sosyal çalışma görevlileri, şu an bu değişti. Ama gördüğüm şeydu: Böyle on dakikada çocukla görüşüyorlar ve sosyal inceleme raporlarını yazıyorlar. Hâlbuki o sosyal inceleme raporları neden yazılıyor? "Çocuğun acaba bu suçu işlemesinde çevresi nasıl, ailesi nasıl, ekonomik durumu nasıl, bu çocuk nasıl bir ortamda yaşıyor, suça niye sürüklendi acaba, bağımlılığı mı var?" gibi, aslında uzun bir süreçte çocuğu gözlemleyip değerlendireceksiniz, belki ailesiyle görüşeceksiniz, okuluna gidip görüşeceksiniz ama böyle bir imkânın çok fazla olmadığını... Hatta, sosyal çalışma görevlilerinden birisi şöyle bir şey söylemişti: "Araba tahsis ediyoruz, gidiyoruz, komşular bu sefer damgalıyor çocuğu 'Aa, demek ki bir şey oldu.' diye. Bu gibi sorunlar da yaşayabiliyoruz. Ya da aileyi çağırıyoruz, aile gelmiyor, umurunda değil. Bu gibi şeyler de olabiliyor tabii. Adli Tıp raporlarında da şunu fark ettim... Normalde bilirkişi niteliğine sahip Adli Tıp raporlarında kesinlikle

çocuğun farik ve mümeyyiz olduğu yazılmaz. "Farik ve mümeyyiz" kelimeleri de aslında 765 sayılı TCK döneminden kalma bir ifade, bizde bu kullanılmıyor, şu an yürürlükte olan TCK'de "algılama ve irade yeteneği" kelimeleri kullanılıyor. Adli Tıp raporlarında şunu görüyorum: Çocuğa hangi testler yapıldığı, ne kadar sürdüğü, neleri sorduğu ve ne cevap verdiği, herhangi bir şey yazılmaksızın... Ki bunu yazmalı. Karar verecek olan sonuçta oradaki hâkim, hâkimin karar vermesi gerekiyor buna ama bunun yerine, ceza sorumluluğuna sahip olup olmadığına Adli Tıp raporunda sanki hekimlerin karar verdiğini görüyoruz. Diyor ki mesela: "Bu, farik ve mümeyyizdir." ya da "Farik ve mümeyyiz değildir." Mahkemeler de şöyle diyorlar: "Benim işime yarıyor, Adli Tıp raporunu aslında ben önemsiyorum." Sorulardan biri şuydu mesela... İşte, böyle çok siyasi soru sorulduğunu da gördüm mesela orada, raporlardan birkaç tanesinde yazıyordu mesela. Yani mesele siyasi soru sorulup sorulmaması da değil aslında, birkaçında böyle gördüğüm sorulardan en çok dikkatimi çeken... Siyasi bir soru olduğu için aslında aklıma geldi, bir şey demeye çalışmıyorum; sadece hak ettiği gibi yapılmıyor, Adli Tıp raporları yazılmıyor maalesef.

İkinci sorunuza gelecek olursak; dönüştürücü yaptırımlardan kastım aslında diversiyon programları. Yani 12-15 yaş grubunda ceza sorumluluğuna diyelim ki çocuk sahip değil, güvenlik tedbiri veriyoruz; ceza sorumluluğuna sahip, hapis cezası ya da adli para cezası veriyoruz. Tabii ki de kısa süreli hapis cezasında seçenek yaptırımlar var, hükmün açıklanmasının geri bırakılması var, cezanın ertelenmesi var, hani bu gibi kurumlarımız var. Buradan kastımız, çocuk hemen mahkemeye karşılaşsın, hocamın da belirttiği gibi, yargılama öncesinde bazı programlarınız olsun. Aslında "diversiyon" dediğimiz sadece yargılama öncesi aşamada değil; yargılamada da bu bahsettiğimiz hükmün açıklanmasının geri bırakılması, cezanın ertelenmesi gibi kurumlar da aslında bir diversiyon. Diversiyon şu demek: Çocuğu o sistemden dışarı çıkarabiliyor muyuz? İnfazda da aslında "koşullu salıverilme" dediğimiz şey de diversiyon. Dönüştürücü yaptırımlardan kastım buydu.

Tedbir uygulanan çocuk sayısı -gerçekten iyi bir noktaya değindiniz- ben de bunu düşündüm, acaba 13 çocuk, 14 çocuk arasında mı 13 çocuk yani kaç çocuk arasında? Muhtemelen sayısı çok yüksektir ama buna bakmamışız. Bu bir eksiklikti. Tekrar eğer yayımlarsak bunu, yayınlamayı da düşünüyoruz makale olarak, tekrar gidip bir bakmamız gerekir ama şunu söyleyebilirim ki çok düşük sayılar değil bunlar.

MÜHİP KANKO (Kocaeli) - Son dönemlerde... Bizim meslekte de var, meslektaşlarımız da biliyor. Yani "Kolsültasyon yapmak." şeklinde olması gereken "Kons yapmak." ya da ne beliyim "pnömotoraks" yerine "PX". Dolayısıyla raporlara da böyle giriyor. Belki çocuğu karşısına alıyordur, iki soru soruyordur, tamam "Bu farik ve mümeyyizdir." ya da "Değildir." diye geçiyordur. Detay...

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Yani çok iyi yazılmış bir rapor görmüştüm, hatta kitabıma da...

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Adli Tıp kararlarını doktor verir yani bir hâkim onun cezai, psikiyatrik şeyine karar veremez ki.

MÜHİP KANKO (Kocaeli) - Hayır, zaten o hâkimi kolaylaştıran bir şey olmuş zaten. Hâkim de ona sığınarak sorumluluğu atıyor, diyor ki "Adli Tıp vermiş." Ben onu tartışmıyorum.

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Doğru olan da o ama yani hekimin vermesi.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Ceza Muhakemesi Kanunu'nda bilirkişi raporlarında hâkimi yönlendirici yani daha doğrusu, ceza sorumluluğuna sahip olup olmayacağına ilişkin bir ifadenin asla geçmemesi gerekiyor. Buna karar verecek olan, hâkim. Teknik bir bilgi gerektiren bir durum varsa ancak zaten biz bilirkişi raporu alıyoruz. Bu da onlardan biri. Teknik bir bilgi gerektiren bir alanın dışında yani hâkimin kendi hukuk bilgisi alanının dışında teknik bir bilgi gerektirdiğinden dolayı Adli Tıp raporu alınıyor zaten. Ama burada yazması gereken, örneğin "Şu soruları sorduk, şu teklifleri yaptık, şöyle oldu, böyle oldu." O araştırma sonucunda hâkimin şunu düşünmesi gerekiyor: "Aa, evet, bu testler sonucunda bu çocuğun ben ceza sorumluluğuna sahip olduğuna karar verdim." ya da "Ceza sorumluluğuna sahip olmadığına karar verdim." demesi gerekiyor.

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Arkadaşlar, yalnız orada yanlışınız var; hâkimin o testleri anlamlandırabilmesi için bir bir tıp fakültesini okuyup bir de psikiyatri ihtisası yapması lazım, o kadar kolay değil. "Testleri yapsın, biz yorumlayalım, hâkim yorumlasın." olamaz. Burada bir bilim dalı var, bir tıp var. Önce bir hekim olacak, sonra psikiyatr olacak, hatta çocuk psikiyatri olacak, hatta bir de adli psikiyatr olacak. Yani önüne gelen yapmıyor o raporları arkadaşlar. Öyle "Raporları versin, soruları versin, hâkim karar versin." olmaz.

Kanunda çok açık düzenleme var yalnız Sayın Vekilim.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Pratikte o kadar çelişkili rapor var ki davalarda.

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Ya, olabilir ama burada da tam tersi. "Testin sorularını ve cevaplarını hâkime versin, hâkim karar versin." Öyle bir şey olamaz.

MÜHİP KANKO (Kocaeli) - Hukukumuz buna müsaade ediyor değil mi? Yani, hâkimin karar vermesini istiyor herhâlde.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Evet.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bu, o zaman müdahale etmemiz gereken bir sorun alanı.

Şimdi, şöyle: Söz talebi...

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Başkanım, ben bu soruyla ilgili bir yorum yapabilir miyim?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Buyurun.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Şimdi, burada Yargıtayın aslında çok net uygulamaları var, diyor ki: "Burada mutlaka bir hekim raporu olması lazım ama öncesinde bir sosyal inceleme raporu alınması lazım." Onun da aslında çocuğun ceza ehliyeti olup olmadığının her suç için ayrı ayrı değerlendirilmesi lazım. Mesela, bir çocuk birine vurduğu zaman o zarar verici davranışın bir suç olduğunu bilebilir belki o bulunduğu yaş itibarıyla artık

ama diyelim ki, mesela internette bir arkadaşının paylaştığı bir şeyi beğenmenin ya da izni olmadan bir resmini paylaşmanın suç olduğunu bilmeyebilir. Yani orada illa o çocuğun her suç için ceza ehliyeti vardır anlamına gelmiyor. Bu, biraz teknik bir değerlendirme gerektiriyor. Yani "Hâkime biz bir soru seti verelim, onu sorsun, çocuğun verdiği cevaba göre kendi değerlendiresin." doğru bir yaklaşım olmaz. Burada hekimlerin bu raporu nasıl düzenlediği ya da kalitesinin nasıl olduğu, olması gerektiği, her hekimin buna uyup uymadığı değerlendirilebilir ama hâkimin bir çocuk psikiyatru gibi çocuğun kişisel gelişiminin ceza ehliyeti olup olmasına sebep olup olmadığına karar vermesini beklemek çok doğru değil.

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Mümkün değil, tıbbi de değil zaten.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Yani çocuklar için adil sonuçlar doğmaz. Yani bir hâkim için farklı olur, öbürü için farklı olur.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Tabii, bir standardı olmaz.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Sonuçta diğeri bir ihtisas eğitiminden geçiyor.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ama uygulamada bu sıkıntı var anladığım kadarıyla.

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Ama diğeri konuşmacı ona itiraz etti, "Hâkim karar vermeli." dedi de ben ona itiraz ettim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şimdi, devam edelim lütfen.

MÜHİP KANKO (Kocaeli) - Saliha Hanım eğer bu çalışmanızı devam ettirirseniz ben ondan örnek almak isterim.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Tabii efendim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şimdi sözü, Komisyon Başkanvekilimize veriyorum.

Buyurun Sayın Köse.

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Teşekkür ederim Başkanım, sağ olun.

Çok kısa soracağım Meral Hocam. Bu diversiyonda "Diversiyonun uygulanıp uygulanmaması çocuğun onayına bağlı." dediniz. Yani bunu benim mantığım almıyor, çocuk burada karar verici olmamalı diye düşünüyorum. Yani diversiyona karar verecek makam kimse, çocuk için o uygunsa o karar vermeli diye düşünüyorum ya da belki ailenin onayı bu işin içine katılabilir. Öbür türlü, yaptığı eylemin neticesini kestiremeyecek bir kişiye böyle bir sorumluluk yüklemek doğru değil diye düşünüyorum; birincisi bu.

İkincisi -yani bizde farklı bir uygulama tarzı olabilir- bir de yargılama devam ederken acaba uygulanabilir mi diversiyon yöntemi? Yani çocuğun oradaki sürecini görmek, takip etmek, gelişimini izlemek bakımından, yargılama dışı bir yöntem aslında ama yargılama devam ederken -çünkü süreçler uzayabiliyor bizde- orada diversiyon uygulayıp çocuğun son durumunu görmek doğru olmaz mı, o konudaki yorumunuzu merak ediyorum. Teşekkür ederim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Buyurun.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Sayın Başkan, değerli hazırun; burada, aslında şu ana kadar Türk hukuk sisteminde uygulanan şey hep kanuni temsilciyle çocuğu temsil etmek yani bir çocuk bir yargılamaya dâhil olduğunda, bir soruşturmaya ya da kovuşturmaya mutlaka avukat desteğinden zorunlu olarak yararlandırılıyor, vekili olmayan her çocuk ücretsiz olarak barodan görevlendirilen bir avukatla temsil ediliyor. Onun dışında, çocuğun kanuni yasal temsilcisi kimse, velayet altındaysa artık duruma göre annesi ya da babası ya da vesayet altındaysa vasisi ya da onlarla bir menfaat çatışması vesaire yaşıyorsa bir temsil kayyum atanarak çocuklar bu süreçte temsil ediliyorlar. Yani çocuğa -Türk hukuku için söylüyorum- doğrudan "Sen bunu istiyor musun, istemiyor musun?" gibi bir yöntem uygulamıyoruz. Mutlaka kanuni temsilcilerin dâhil olduğu... Hatta farklı düşüncede oldukları hâllerde ne yapılacağına dair bile tartışmalar var. Orada da çocuğun 15'i geçip geçmediği, kişisel olarak kendi tasarrufunda olan şeylerle ilgili görüş bildirmesinin gerekip gerekmediğiyle ilgili bir kısım ayrımlar var; yalnız, mesela "12 yaşını geçti çocuk. Ben onu sordum, kabul etti ya da etmedi"yle bağlı değiliz tabii ki yani öyle yüzeysel bir inceleme yok.

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Elbette biz değiliz. Siz sunumunuzda "Çocuğun onayına tabi" dediğiniz için ben orayı açmak istedim.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Onayını orada şey gibi alıyoruz aslında, aileyi işin içine katarak alıyoruz, biz süreci o şekilde yönetiyoruz. Diğer ülkelerde de hep ailenin dâhil edildiği; yazılı taahhütlerin, uyarıların gerçekleştiği yöntemler uygulanıyor.

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Doğrusu o.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Teşekkürler.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Sürece dâhil ettirdikten sonra gönüllü katılım arıyor diye uyardı arkadaşım.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şimdi, enteresan bir şekilde... Mikrofonların normalde söz talebi sırasına göre yanıp sönmesi gerekiyor ama şu anda hiç öyle bir...

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Sürekli düşüyor sistem, üst üste düştü.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Teknik bir sıkıntı yaşıyoruz.

Selcan Hanım, lütfen buyurun.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Teşekkür ederim.

Meral Hanım'a öncelikle şunu sormak istiyorum: Yurt dışında diversiyon uygulamalarından hangi oranlarda sonuç alındığına dair örnekler verdiniz ama bizde herhâlde yargılama içinde kaldığı için yüzde 100 ölçebiliyor muyuz? Ölçemiyoruz anladığım kadarıyla...

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Ölçüyoruz.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Ölçüyor muyuz?

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Ölçüyoruz.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Kaçırılmış olabilirim. Yani oradaki "Suçtan uzaklaştırma oranımız nedir?"i kaçırdıysam kusura bakmayın.

Bir de bu kişiselleştirme meselesinde yani kadromuz mu yetersiz yoksa biraz şey gibi, işte, "Şu kadar cezaya standart şu uygulama..." Daha çok böyle yapıyormuş olmak için yapıyormuşuz gibi bir şey anladım ben. Bu mevzuat kişiselleştirmeye uygun mu yani? Kadromuz olsa halledebilir miyiz? Oradaki aşamadığımız problem ya da takıldığımız yer neresi uygulamayı kişiselleştirmekle ilgili? Mesela, bu ergenliği kriter varsayarak işte, 18'den 21'e mesela uzatılan örnekleri verdiniz. Aslında, pandemi itibarıyla ergenlik yaşının çok daha düştüğünü de işte, 9'lara, 8'e, 8-9-10'lara düştüğünü de düşünürsek yukarı çekmek için bunu baz alıyorsak aşağı çekmek için de baz almamız gerekmez mi? Bunu da aynı şekilde merak ediyorum.

Ve Saliha Hanım size de, aslında Meral Hanım'a da aynı şekilde... Bu ülkelerle kıyaslarken, işte, ülkelerin mevzuatlarından örnekler verirken yani en ideal olanı elbette ki hepimiz istiyoruz, bir devrim bu alanda yapacaksak evet, evrensel hukuk ilkeleri çerçevesinde en ideali neyse ona bakalım ama bu yasaların, bu kanunların, mevzuatların o toplumlardaki sonuçlara etkisiyle ilgili bir fikir edinmek için bakıyorsak o zaman, işte, nüfus yapısı, toplum yapısı, göç alma kapasitesi gibi onlarca kriter sayabiliriz, ülkemizle daha benzer özelliklerdeki ülkelere bakmak gerekmiyor mu sonuç alınabilirliği açısından? Dediğim gibi yani ideal olanı rehber var saymak başka bir şey ama "Burada uygulanmış, bu sonuç alınmış, o zaman bizde de bu sonuç alınmış." demek çok doğru olamayabiliyor toplumsal yapıların, nüfus yapısının farkı dolayısıyla. İşte, İngiltere karşılaştırması mesela; İçişleri Bakanlığının sunumunda da birkaç ülke bize gösterildiğinde bu hukuk sisteminin İngiltere'de suç oranlarını düşürmeye yetmediğini gördük biz aslında ama öte yandan, İngiltere'de zaten çocuk suçluları o kadar alt seviyedeki sayı olarak, oran olarak o kadar az ki sistemin düşürmüyor olması ya da nokta 1'lik, nokta 2'lik artış gözleniyor olması toplumsal bir travmaya da karşılık gelmiyor. Şimdi, dolayısıyla "İyi mi kötü mü?"ü karşılaştıramıyoruz biz kendi ülkemizle. Bu konuda da bir değerlendirme alabilirsem sevinirim.

Teşekkür ederim.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Şimdi, öncelikle ölçmeyle ilgili şeyleri sordunuz. Burada ölçmeyle kastınız, ne kadar çocuğun bu yöntemlere teşvik edildiyse bunların her birinin şeyi var, daha önce Adalet Bakanlığı adına yaptığımız sunumda da bir kısmına yer vermiştik. Ne kadarı hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına tabi, ne kadarı kamu davasının açılmasının ertelenmesine tabi, yazılı olarak sorulursa tekrar çalışılır. Ya da bu çocukların, diyelim ki kamu davasının açılmasının ertelenmesine sevk edilen çocukların ya da uzlaştırmaya tabi kılınan çocukların ne kadarı tekrar suç işledi, burada da belli ölçekler belirlemek lazım. Mesela, uzlaştırma tamamlandıktan sonra beş yıl içinde mi, üç yıl içinde mi diye geriye dönük olarak ona bakmak lazım. Orada da özel bir çalışmayla mutlaka bu da tespit edilebilecek durumda yani tekrar suça yönelip yönelmedikleri. Ölçmeyle ilgili kısım böyle açıklamış olayım.

Kişiselleştirmeyle ilgili kısım şu aslında: Çocuk Koruma Kanunu'nda sayılan 5 tedbir bizde başlıca bir diversiyon yöntemi değil yani bunlar koruyucu, önleyici tedbir olarak evet, kanunda yer almış ama yargılamaya alternatif bir yöntem değil. Yani bunlar korunma ihtiyacı olan çocuklar için bir tedbir; ceza ehliyeti olmayan, ceza veremeyeceğimiz çocuklara özgü güvenlik tedbiri; yine suça sürüklenen çocuklar bakımından da aslında yargılama sürecinde de hükmedebilecek tedbirler. Yani burada amaç, daha çok bu tedbirler üzerinden gitmek, yargılamaya ek olarak bu sistemi yürütmek değil; burada bir makas değişikliği gerekiyor. Hani "var" derken de bunu söylemek istiyorum, var ama buradan gitmiyor yani yargılama üzerinden gidip sonuçları buraya varıyor yani sonrasında ulaşılan bir sistem bu. Önceden yapılmasına bir engel var mı? Yok aslında. Bizim onu daha aktif hâle getirmemiz için hem bakış açısı değişikliği gerekiyor hem daha çok uygulamaya yönlendirecek şekilde altyapımızı oluşturmamız gerekiyor. Mesela hocam diyor ya: "Daha önce çocuk mahkemesinde uzmanlar vardı, şimdi yok." Evet çünkü onlar bizim Başkanlığa bağlı olarak adliyelerde adli destek mağdur hizmetleri müdürlüklerinde görevlendirildiler. Daha önce çocuk mahkemesinde bu uzmanlar görevliydi ve orada görevliyken diyelim ki Millî Eğitim Bakanlığında çocuk bir eğitim kurumunda öğrenciydi, o öğrenci olduğu okuldaki rehberlik psikolojik danışmanlık öğretmeni kimse çocukla ilgili danışmanlık tedbiri sürecini yürütüyordu ve -yine benzer yürüyor- üç ayda bir raporlarını mahkemeye sunuyordu. Mahkemeye sunulduğunda oradaki uzman o raporları inceleyip hâkime diyordu ki: "Bu çocukla ilgili şunun yapılması lazım, bunun yapılması lazım." Şu anda dışarıdaki uzman ile hâkim doğrudan irtibatlandırıldı gibi bir şey oldu. Bunun aksine bizim ADM'ler üzerinden tekrar o mahkemelerde her çocuk için belirli bir uzman görevlendirip o dosyaları takip ettirdiğimiz vakalar var ama bu, personel sayısı ile artabilecek bir şey ya da daha etkin şekilde verilebilecek bir şey.

Burada hem diğer kurumların hem bizim kurumumuzun personel sayısını aktifleştirip bu alana özgü personel tahsis etmemiz gerekiyor. ADM çatısında da olsa çocuk mahkemesine hizmet sunacak belirli personelimizin olması lazım ya da işte çocuk mahkemelerinden bazıları tedbirleri vermek için özel olarak görevlendirilip takibini yapsa... 6284 sayılı Kanun'da böyle bir yöntem belirlendi, ihtisaslaşma var. 20 mahkemede büyük illerde sadece bu işe bakan mahkemelerimiz var, diğer illerde de belirli aile mahkemeleri buna bakıyor ama buradaki farklılık şu: Orada devam eden, sürekli devam eden bir tedbir var. Bittiğinde de tekrar yenileyebiliyor ya da işte tedbire uymama durumunda zorlama hapsi vesaire gibi süreçleri yürütüyor. Çocukta ise durum çok farklı, çocuk 18 yaşına gelene kadar bu tedbirler kalkmadığı sürece devam ediyor ama yargılama bitmiş oluyor yani biten bir dosyada hâkimin tekrar tekrar o çocuk 18 olana kadar o üç ayda bir gelen raporları, hele birden fazlaysa bu tedbir her bir uzman için ayrı ayrı bunları denetleyebiliyor olması lazım. Bu, çok ciddi bir iş yükü, hakikaten büyük bir ekip ve gerçekten bu işi yapmak için oluşturulacak bir vaka ekibi... Yoksa hani "Verilen işi kimse yapmıyor, yüzeysel yapıyor da böyle oluyor." demek değil bu.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Öyle demek istemedim.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Yok, yok, öyle dediniz demiyorum.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Böyle bir ihtiyaç mı var, onu...

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Evet, böyle bir ihtiyaç var. Daha büyük bir kadro ve daha özel olarak belirlenmiş görevlerin olmasına ihtiyaç var.

Bir de 18-21 yaş ve 8-9 yaşla ilgili bir değerlendirme yaptınız; şimdi, bu, Avrupa'nın gittiği bir yön. Hani bunu nereye dayanarak yaptılar, hangi bilimsel incelemelerden geçtiler de çocukların ergenlik etkilerini sürdürdüğüne karar verip 21'e kadar bu yargılamaları çektiler... Onlarda gençlik mahkemeleri var, bu tip yargılamalar yapıyorlar ama siz de çevrenizden görüyorsunuz; benim de 2 çocuğum var, birisi üniversite sınavına girecek, inanın ben girecek gibiyim yani biz o yaşta kimsenin bize "Çalış." deme şeyine tabi olmadık hatta "Yeter, çalışma." dediklerini de hatırlıyorum ama burada biz ha bire uyarmak durumunda kalıyoruz, çok fazla uyarıları var. Çocuklar çok fazla sosyal medya etkisi altındalar yani dürtüsel de oldular, pandemi de bu süreci artırdı. Yani özellikle kız çocuklarının erken yaşta ergenliğe girmesi, onların aynı oranda olgunlaşması sonucunu doğrudan getirmeyebiliyor, bunu hekimlerimiz daha iyi değerlendirilebilir.

Bir de hem hocama hem bana sorduğunuz bir şey vardı: "Diğer ülkeler bizim için doğru ölçekler mi?" dediniz, "Toplumlara etkisi aynı mıdır?" dediniz. Tabii ki değil, her toplumun içinde bulunduğu risk durumu farklı. Biz göç alan bir ülkeyiz, genç nüfusu çok yüksek bir ülkeyiz, büyük bir nüfusa sahibiz. Bizim için İrlanda bir örnek değil, bizim için İngiltere bir örnek değil ya da Norveç ya da İsveç ya da Gürcistan bir örnek değil. Elbette biz içinde bulunduğumuz riskleri biliyoruz ama bizim ona göre de bir insan kaynağımız var, ona göre bir kadromuz var, öyle bir gücümüz var. Bu illa şey demek değil yani "O küçük ülkelerde uygulanabilir ama burada uygulanmaz." değil. Orada 3 mahkeme bakıyorsa bu işe, burada 100 mahkeme bakıyor; orada insan kaynağı 100 kişiye, 150 kişiye ya da örneğe konu olan çocuk... İşte, biz o zaman uluslararası bir program yaptık sırf diversiyonla ilgili, geçen yıl nisan ayında; bizden başka 16 ülke geldi, ülke örneklerini anlattılar. Şimdi, hakikaten insan dinlerken diyor ki "Bu bana örnek olabilir mi?" Ama bakıyorsunuz, İtalya da bu işi yapıyor, Almanya da bu işi yapıyor. Tam olarak risklerimiz benzer olmasa da çocuk dünyanın her yerinde çocuk yani bir kısım etkilendiği toplumsal şeyler farklıysa da biz de kendi çocuğumuza özgü tedbir belirleyip bunları uygulayabiliriz diye düşünüyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Buyurun.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR.ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Ben şunları söyleyebilirim: Tabii ki de her ülkenin toplumsal, ekonomik, dinî yapısı çok farklı. İngiltere'den ya da başka ülkelerden örnek verirken "Onlar çok ideal, biz kötüyüz, onlardan muhakkak örnek almamız gerekir." anlamında kesinlikle söylemiyoruz. İstanbul Üniversitesinde kamu hukukunda yüksek lisans yapmıştım. Orada seminer dersinde hoca hukuku şöyle tanımlamıştı: "Adalet yönelmiş toplumsal yaşama biçimi." Adalet hiçbir zaman sağlanamayacak ve ideal olana hiçbir zaman, muhakkak tam olarak ulaşamayacağız ama burada yapılan şey, siz kanun koyucu olarak "Acaba bize düşen nedir, biz ne yapabiliriz?" Bir de şöyle düşünüyorum: Bu aslında çok bütüncül yaklaşım gerektirecek bir konu yani birçok uzman kişiye sorduğunuz zaman kanunlarımızın çok iyi olduğunu söyleyecektir, "Hiçbir sıkıntı yok, hep uygulamada problem var." diyecektir. Bu Komisyonun kurulmasının sebebi de bildiğim kadarıyla son zamanlarda çok canice işlenen cinayetler. Ailenin, bakanlığın, okulun, komşunun, medyanın, kanunun hep birlikte aslında koordinasyonlu bir şekilde ilerlemesiyle bu sorunun çözülebileceğine inanıyorum yoksa sadece kanundaki değişikliklerle sorunlar tabii ki de çözülmez. Ama herkes kendi açısından bakıyor, ben akademisyen olarak diyorum ki bir nebze de katkım olsun. Ne yapabilirim? Makale yazabilirim. Sizler kanun koyucu olarak diyorsunuz ki acaba neyi değiştirsek de daha iyi yapsak, ne yapsak da acaba daha iyi bir çözüm buluruz diye düşünüyorsunuz.

İngiliz hukukundan örnek vermemin sebebi de -yani bir Afrika ülkesinden vermiyorum- oradaki hukuk sistemlerinin iyi olması yani İngiltere'nin, Avrupa'nın. Bu "Direkt alalım, iktibas edelim." anlamına da gelmiyor. Amerika'yı bir daha keşfetmeye gerek yok.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Ben bireysel olarak İngiliz bakış açısına daha yakınım ayrıca.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Yok, öyle anlamadım.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Ama orada, dediğim gibi, suç oranı o kadar düşük ki şimdi İngiltere örneği üzerinden gittiğimiz zaman şu oluyor: Ama orada suç oranının düşmesine yol açmamış. Yol açmamış dediğimiz, nokta nokta 1 yükselme. İşte, oradaki karşılığı ile buradaki karşılığı çok farklı; işte "Niye Danimarka değil, Norveç değil?" falan gibi bir şey karşıda başka bir karşılaştırmaya vesile olduğu için aslında biraz söyledim, yoksa...

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Bence çok haklı bir soru yani bence gayet haklı bir soru.

Sadece şunu söyleyebilirim, şunu düşünüyoruz: Mesela cinsel emirlerle ilgili İngiltere'deki bir mahkeme kararını sizlerle paylaştım. Ya, bizde olmayan şöyle bir şey var, mesela bilgisayarların kullanımına ilişkin bizde böyle bir düzenleme yoksa örneğin deriz ki: Acaba biz de yapabilir miyiz? Yapsak mı? Bunu araştırırız. Yapsak acaba bizde işe yarar mı ya da yapsak nasıl yapalım? Belki farklı şekillerde yapacağız. Bunun için aslında örnekleri veriyoruz yoksa onlar çok iyi, bizim hukuk sistemimiz kötü, onlardan alalım da ihya edelim hukuk sistemimizi gibi bir düşüncemiz aslında yok ama zaten siz de onu kastetmediniz yani. Öyle düşünmediğimizi ifade etmek için söyledim.

Bir de şuna işaret etmek istiyorum, özellikle doktora sürecinde ceza hukuku dersleri alırken hocalarımın hep söylediği şey şuydu: Arkadaşlar, tepkisel kanuna her zaman karşı çıkın. Yani bir olay işlendi "Evet, hadi cezaları artıralım." Ya, bu kesinlikle ve kesinlikle ceza hukuk mantığına aykırı olan bir şey. Bir de şöyle bir şey oluyor: Her bir suç bakımından biz... Her suçu kanun koyucu şöyle düşünüyor: Diyelim ki yaralama suçuna üç yıl verip de kasten öldürme suçuna müebbet hapis cezası vermesinin sebebi korunan hukuki değer. İşte kasten yaralama suçunda vücut bütünlüğü, kasten öldürme suçunda kişinin yaşama hakkı alındığı için korunan hukuksal değerlere göre bir sıralama yapıyorsunuz, yanına da cezalarını belirliyorsunuz. Yani kasten öldürmeye -demin de dediğim gibi- müebbet hapis cezası verirken korunan hukuksal değerler aşağıya doğru düştükçe -mesela hakaret suçundan hatta suç olmasın diyenler bile var- daha düşük bir ceza veriyorsunuz. Dolayısıyla, burada siz, bir anda bir olay olduğu zaman, bunu yükselttiğiniz zaman buradaki denge de bozuluyor, birincisi bu. İkincisi de insanlar "Ya, cezalar arttı, dur, ben bu suçu işlemeyeyim." demiyorlar. Bizim burada yapmamız gereken şey şu aslında: Bu suç niye işleniyor? Bu suçun neden işlendiğini anlayalım ki bu suçun işlenmemesi için tedbirler alalım. Dolayısıyla da Bakanlık birçok... Biz de şimdi TÜBİTAK'a başvuracağız, iş birliği içerisinde de

yaptığımız projeler var bildiğim kadarıyla. Burada kriminolojik çalışmaların çok büyük bir önemi var ve bizim ülkemizde maalesef kriminolojik çalışmalar çok yetersiz. Suçu neden işler? Ve ülkemize has problemler var, kadın cinayetleri mesela. Avrupa'ya gittiğinizde çok fazla işlenmiyordur, sanmıyorum, işte "Ayrıldım, sevgilim var, öldüreyim seni..." gibi şeyler. Dolayısıyla bize has sebepler de var.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Avrupa'da da yüksek ama risk faktörleri farklı olabiliyor.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Evet, onu kastediyorum. Yoksa daha düşüktür anlamında değil, sebepleri farklı olabilir.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Sebepleri farklı, doğru.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Şu da önemli, geçen günlerde bir profesör hocam bundan bahsetti bir yerde, sizlere de bunu arz etmek istiyorum: Diyelim ki kişi ceza infaz kurumuna girdi, beş yıl kaldı ve dışarı çıktı. Rehabilitasyon programları çok iyiydi, denetimli serbestlikte de programlar çok iyi örneğin. Dışarı çıktığı zaman eğer bu kişinin barınma ihtiyacı varsa, iş bulamıyorsa, aynı ortama yine girecekse... Yani İstanbul'da şu ilçede yaşıyor ve o ilçeye gittiği zaman evine, o mahallesine gittiği zaman yine arkadaşlarıyla birlikte suç işleyecek. Dolayısıyla, daha böyle kapsamlı bakmak gerektiğini düşünüyorum. Bu sabıkalı olan insanların alınmasına ilişkin bir hüküm vardı. Hükümlüleri, belirli bir oranda -yüzde kaç bilmiyorum- her şirketin alması gerekiyor sabıkalı kişiyi. Burada şöyle bir değişiklik yapılmış, hoca söyledi bunu, "veya" ifadesi getirilmiş, "engelli veya sabıkalı." Dolayısıyla da şirketler özellikle engelli kişileri tercih ediyorlarmış. Mesela bunda bir değişiklik yapılabilir, şart koşulabilir ya da İngiltere'de bildiğim kadarıyla şöyle bir şey oluyor: Ne kadar hükümlü alıyorsanız vergiden o kadar çok indirim yapılabilir. Böyle şeyler olabilir diye düşünüyorum.

ORHAN ATEŞ (Bayburt) - Bizde de var.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Vergi konusunda var mı bizde? Onu bilmiyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Mecburiyeti var.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Ama orada "veya" ifadesi geçiyormuş, muhakkak değil yani siz tercih edebiliyorsunuz.

MÜHİP KANKO (Kocaeli) - Yanlışlık var orada. Yanlışlık var çünkü ben de tıp öğretim üyesi olduğum için... Diyor ki "Özel sektör iş yerlerinde toplam işçi sayılarının yüzde 3'ü oranında, kamu iş yerlerinde ise yüzde 4'ü oranında engelli ve yüzde 2'si oranında eski hükümlüyü çalıştırır."

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - O zaman "ve" diyor, hoca "veya" demişti toplantıda. Hangi kanun maddesi acaba? Belki o eski hâlidir, o da olabilir "veya" şeklinde değiştirilmiş de olabilir.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Sayın Vekilimiz Nevroz Uysal Aslan Hanım'ın da bir söz talebi var.

Buyurun lütfen.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Ben bu Çocuk Araştırma Komisyonuna sürekli olarak gelmesem de dışarıdan çok yakından takip ettim, tutanaklarını okudum, burada aktif yer alan vekillerimizin de katkılarını biliyorum.

Bugün, burada, özellikle yani Komisyonun da isminde yer alan suça sürüklenen çocuk ya da kanunla ihtilafli hâle gelen çocukların tüm boyutlarıyla incelenip koruyucu, önleyici mekanizmaların geliştirilmesiyle çocukların toplumsal yaşama etkin katılımlarının sağlanmasını öngörüyoruz. Burada diversiyonu konuştuk. Önceki sunumlarda psikiyatri alanında uzmanlar geldi, İçişleri Bakanlığından geldi, Emniyet dinlendi birçok yönden. Bu konuda Şırnak'ta yakın zamanda yaşadığımız bir örnek vereceğim size çünkü bizzat hem içinde oldum hem size ulaştım hem Bakanlığına ulaştım ama çözemedik. Aslında Türkiye'deki "Neyi yapalım, neyi yapmayalım?"ın somut bir cevabı; bu, biraz önceki söylemlerden. Şırnak ilinde ve ilçelerinde son bir ayda yaklaşık 70 kişi gözaltına alındı Rojava'ya dönük katliam protestolarında ve sonrasında; 36 kişi hakkında tutuklama kararı verildi, bunların 12'si çocuk. Aralarında 13, 14, 15, 16, 17 yaşında çocuklar da var ve tüm çocuklarla ilgili çağrı usulü değil, ifadeye getirme usulü değil, hepsi hakkında gözaltı kararı, hepsi hakkında evinde arama kararı ve bu evinde arama kararı silahlı, yüzü kapalı TEM polislerince gerçekleştirildi. Tüm dosyalarda yirmi dört saat avukat yasağı kararı verildi ve gizlilik kararı verildi. Evlerinden zorla, şiddetle, işkenceyle gözaltına alındılar. Bugün burada çocuğun koruyucu, önleyici tedbirlerini sıralıyoruz ama maalesef ki bunun gerçekliğinin sahada olmadığını gösteren bir yöntem. Çocuk Koruma Kanunu'nun tedbirleri, güvenlik tedbirleri yok; Çocuk Hakları Sözleşmesi yok; TCK 31'deki yaş aralığındaki değerlendirmeye ilgili husus yok. İşlemleri Çocuk Büro yapması gerekirken TEM Büro yapıyor, Emniyete gidene kadar ki tüm süreçleri, hastane süreçlerine kadar TEM Büro yapıyor, götürdükten sonra Çocuk Büroya teslim ediliyor, sadece o yazılı işlemler Çocuk Büro tarafından gerçekleştiriliyor ve yirmi dört bu çocuk niye alındığını, nasıl alındığını bilmeden, avukatla görüşme yapmadan orada TEM Büro ve Çocuk Büronun kendilerine zorla itirafçı olma dayatmalarına karşı karşıya bırakılıyor ve bu çocuklardan bir kısmı, gecenin iki buçuğu -tutanak var- pedagog çağrılarak, savcı Emniyete gelerek -adliye değil bakın ve çocuk savcısı da değil- gecenin iki buçuk, üçünde çocuklara teşhis tutanakları imzalatılıyor ve bu çocuklar hakkında avukatla görüşme yapıldıktan sonra bu teşhis işlemleri -tırnak içinde- geri alınmıyor, hiçbir koruyucu tedbir değil. Gözaltı kararı, aynı tutuklama kararı gibi son çare olmalı çocuk meselesinde, özellikle çağrı usulü söz konusuysa, varken. "Yargılama döngüsüne girmeden" diye ifade ediyoruz. Bırakın yargılama döngüsünü, gözaltı kararı dört gün uygulanıyor hiçbir ihtiyaç yokken, bir günlük de bile bu fayda görülebilecekken dört gün istisnasız uygulanıyor, dört gün çocuklar bu şekilde tutuluyor ve bu tutuklama sürecinden sonra Diyarbakır'da çocuk hapisanesi varken yakın bir bölge olarak, bizim de hem cezaevi savcısına, cezaevi idaresine, tevkifevlerine ulaşmamıza rağmen çocukların hepsi bir kerede Hatay'daki çocuk cezaevine gönderildi. Ben, o süreçte özellikle bu gece uzun gözaltı süreciyle ilgili size de bir mesaj attım, hatırlarsınız ancak ne sizden bir geri dönüş alabildim ne Bakanlık bana herhangi bir dönüş sağladı ne Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bana herhangi bir dönüş sağladı. Şırnak'ta 20'ye yakın çocuğun akıbeti böyle; korkuyla, işkenceyle, dört günlük aralıksız gözaltıyla ve bırakılan çocuklara da adli kontrol hükümleri de çok ağır

biçimde uygulandı. Tutuklanan çocuklar arasında 13 yaşında çocuk var. Diyoruz ya, Adli Tıp Kurumu mu karar verecek, hâkim mi karar verecek? Burada ceza yargılamasında bile bir rapor üzerinden karar verilmesi gereken bir çocukla ilgili otomatik tutuklama kararı verilebiliyor ve kararı verilen suç tipleri de öyle ağır suçlar, ağır ceza alabilecekleri suçlar da değil; somut delil, kesin delil meselesi de söz konusu değil. Mesela, soruyor: Çocuk büro var mı? Var. Savcılığa gittikten sonra da çocuk savcısı "Ben yoğunum." deyip bazı çocukları TEM savcılığına gönderdi, TEM savcısı bunların ifadelerini aldı. Burada eğer bir koruyucu, önleyici sistemden, çocuk adalet sisteminden bahsedeceksek Türkiye'de terör mevzuatının kendisinin çocukları yetiştirdiği ve Çocuk Koruma Kanunu'nun Anayasa'yı rafa kaldırdığı gerçekliğini göz önünde bulundurmamız gerekiyor. Ne Çocuk Koruma Kanunu ne çocuğa özgü usul ve ceza sistemi, tutuklama yasağı, gözaltı ve dört günlük gözaltının kendisi ve bu dört günlük gözaltında açıkça işkence çocukların vücudunda, Adli Tıp raporları da var, yapmış oldukları suç duyuruları da var. Bu konuda, bu sürecin tamamında, bununla ilgili hem baronun hem de İnsan Hakları Derneğinin yapmış oldukları raporlar da var. Sistematik, güvenlikçi, çocuğu korumayan, çocuğu çocuk gibi görmeyen bir bakış açısı var; sadece Şırnak Emniyetinin, Şırnak Savcılığının ve ilçelerinin pratiği olarak görmüyorum ben, Bakanlık bundan haberdar olmasına rağmen, sizler haberdar olmanıza rağmen bu sürece hiçbir şekilde müdahale edilmemesi ve çocukların bu şekilde tutuklanmasına göz yumulmasının merkezî bir karar ve tutumla ilgili olduğunu düşünüyorum. Öncelikle çocuklara bu bakış açısının ortadan kaldırılması gerekir. Şırnak'ta yaşanan bu olay ve geçmişte veya gelecek ya da diğer il ve ilçelerde yaşanan bu olayların peşine düşülmedikçe, bu alandaki bu hukuksuzluğun önü alınmadıkça ne çocuk hakları metinleri ne Anayasa ne sözleşme ne de bu Komisyonun kendisi tıpkı o süreçteki kanun ve burada konuştuğumuz birçok meselenin kâğıt üstünde kalması gibi, bu Komisyonun yapacağı iş ve çalışmalarda da maalesef ki kâğıt üstünde kalacak. Bu mesele ciddi bir mesele, 5 Şubat'ta dinlendi sanırım İçişleri Bakanlığı burada ve dedi ki: "Her bir çocuk..."

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Burada dinlenmedi.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Burada dinlenmedi.

Bu arada Sayın Vekilim, beş dakika sınırimız var, toparlarsanız çok memnun olacağım.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - "Her bir çocuk bir rakam değildir, bir aile ve bir hayattır." demişti. Burada 20'ye yakın çocuktan ve 12 tutuklu çocuktan bahsediyoruz; hâlen geç değil, bu konudaki sürece müdahil olunması ve bu yürütülen süreçte işkence eden, hukuksuz davranan, hukuksuz pratikte bulunan pedagoğdan savcısına, emniyet güçlerine ve işkence uygulayan TEM polisi ve buna göz yuman çocuk büro görevlilerinin hepsi hakkında soruşturma açılması ve bununla yüzleşilmesi gerekir diyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Sayın Vekilim, teşekkürler.

Aslında, siz bana ulaşmıştınız, ben de Bakanlığa, Sayın Bakanımıza bizzat göndermiştim ama alandaki, şu anki tahkikat ne aşamada, o konuda bilgim yok; dediğiniz gibi inceleyelim, varsa bir aksaklık derhâl müdahale edelim, mutlaka incelenmesi gerekir.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Tutanaklar belli, size Beritan Vekilimiz de iletecek ama ne siz ne Bakanlık bize dönmedi; hâlâ bile, ben dün bile aradım.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ama ben sizin aslında bütün mesajlarınızı Bakanlığa ilettim.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - İlettiğinizi söylediniz evet ama dönüş sağlanmadı.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Sizin bir söz talebiniz var mı? Sayın Başkan Vekilimizin de bir söz talebi var, sonra ben bir soru ve görüşle katkıda bulunacağım.

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Sayın Vekilim, teşekkür ediyoruz, önemli hususlara değindiniz.

Tabii, bir kere kabul edilemez yani çocuklarla ilgili bir işkence iddiası; bırakın çocukları, herhangi bir kimseyle ilgili bir işkence iddiasını kabul etmemiz mümkün değil. Böyle bir uygulamanın yapıldığını düşünmek bile doğrusunu söylemek gerekirse kabul edilemez. Ben muhakkak bu hususlarla ilgili ortada bir yanlış anlamının olduğunu düşünüyorum, beyanlarınızı elbette dikkate alıyoruz.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Yok, tutanaklar var, resimler var, ifadeler var, suç duyuruları var.

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Tutanaklar, iddialar; elbette iddialarda bulunulabilir ama netice itibarıyla doktor raporlarıyla bunlar sabit olacak, belirlenecek.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Tamam da gecenin 02.46'sında pedagoğ ve savcının imzaladığı, avukatın olmadığı, yirmi dört saat avukat...

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Şimdi, siz olduğunu söylüyorsunuz, biz bunları görmedik.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Tamam, ileteceğim size ama buna "iddia" demeyin lütfen, benim beyanım burada ve ben bizzat yaşadım bunu.

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Şimdi, bakın, bunlar sizin beyanlarınız, bunları iddia ediyorsunuz, biz bunların gerçekliğini...

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Ben iddia etmiyorum, var diyorum.

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Tamam, bunları söylüyorsunuz, biz bunları görmedik.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Şırnak Emniyetinde çocuklara işkence var. Bu bir iddia değil, benim söylediklerimi çürütemezsiniz yani.

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Çocuklara işkence edildiğini, bırakın Şırnak Emniyetini, Türkiye'nin herhangi bir yerinde çocuklara işkence edildiğini bizim kabul etmemiz mümkün değil.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Hayır, çürütemezsiniz.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Aslında çürütmek için konuşmuyor vekilimiz.

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Biz burada milletvekili olarak oturuyorsak Türkiye'nin hiçbir yerinde çocuklara işkence edildiğini kabul edemeyiz, böyle bir şey yok, o zaman biz burada oturmayalım.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Evet, onu diyorum zaten; burada oturup konuşuyoruz ama sahada, Şırnak'ta gerçeklik öyle değil.

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Bakın, Beritan Hanım İçişleri Bakanlığındaki toplantıda vardı. Bu hususlarla ilgili herhangi bir beyanda bulunmadı.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Ya, Beritan Hanım'ın beyanda bulunmamış olması benim beyanımın gerçekliğini ortadan kaldırmıyor ki!

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Hayır, biraz önce Beritan Hanım'a atıfta bulunduğunuz için söylüyorum.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - "Beritan Hanım bu süreci takip ediyor." demedim, "Komisyon üyesi olarak onunla istişare ediyoruz." dedim. Benim beyanımı çürütmek... Şu an sizin yapmanız gereken ne biliyor musunuz?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Aslında birbirimizin beyanını çürütmek gibi bir şey yok.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - "Bu çok önemli, lütfen bize ulaştırın, üzerinde duralım..."

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Onu söyledik zaten.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Ama bu bir gerçeklik ve çürütmeye hakkınız yok yani.

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Şimdi, bakın, benim de ifade ettiğim o...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çürütmek gibi bir şey yok.

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Siz bir iddiada bulunuyorsunuz, biz de bu iddiaları araştırmakla yükümlüyüz.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Araştıralım.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Öyle söyleyin, "Böyle bir gerçeklik yok." dediğinizde çarpıtılmış oluyor...

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Elbette ama asla kabul etmemiz mümkün değil çocuklara işkence edildiğini.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Aslında birbirimizi yanlış...

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Hayır, tutanak var, gerçeklik var, tutum var...

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Tutanaklarda çocuklara işkence edildiği mi yazıyor?

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Bu noktada size iletmemize rağmen Bakanlığın ve bu Komisyonun sessiz kalması sorun, bence bunu dikkate almak lazım. Mesela, Başkan bana dönüp "Ne oldu o çocuklara?" diye sormadı.

FATMA SERAP EKMEKÇİ (Kastamonu) - Vekilim, bununla ilgili itirazlar yapılmıştır avukatları tarafından.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Tabii ki yapıldı ama ortada bir suskunluk ve bir sessiz duvar var. Şimdi, bu Meclis bunu konuşmayacaksa, bu Komisyon bunu konuşmayacaksa o zaman...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Yok, öyle bir tutum yok, belki bir yanlış anlaşılma...

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Elbette. Keşke bu hususlara vâkif olsaydık, İçişleri Bakanlığında yaptığımız toplantıda bunları sorsaydık, Sayın Bakanımızdan da cevabını alsaydık.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Sorardık.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Ben Sayın Başkana mesajı atmıştım, 23 Ocak sanırım, mesajımın tarihi de duruyor, 26 ya da 23, emin değilim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Aslında ben de size cevap da verdim, derhâl Sayın Bakanımıza bizzat ilettim.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Evet, dönüş yaptınız ama "Ne oldu?" diye sorsaydınız, "Vekil Hanım bize böyle bir mesaj yolladı, ne oldu Bakan Bey?" diye sorsaydınız.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Aslında ilettiğimi de ilettim size, siz dönmeyince doğrusu...

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Hayır, sizden dönüş bekliyorum ben; olur mu?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Neyse, biz şimdi bunu...

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Ben bütün gerekli yerlere ilettim ama gerekli yerler ilgilenmedi. Olur mu?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Orada bir iletişim kopukluğu olmuş olabilir, meseleyi anladık, takip edelim, iletişim kopukluğu da olmuş.

Ben bir iki yorumda bulunmak ve soru sormak istiyorum.

Şimdi, öncelikle Saliha Hanım'ın şöyle bir önerisi oldu: İş yükünün çok fazla olması ve bazen de yargılama süreçlerinin uzun sürmesinden dolayı, mesela bir eğitim tedbiri alınıyor fakat çocuk 18 yaşını geçtiği için ya da 18 yaşını doldurduğu için bu, havada kalan bir tedbir olarak kalıyor. Dolayısıyla, bunlar için sadece koruyucu ve destekleyici güvenlik tedbirlerinin alınacağı bir mahkeme kurulmasını önerdi. Bu bana aslında çok makul bir öneri gibi geldi ama bunu nasıl tahayyül etmeliyiz, birazcık detaylandırır mısınız? Bunu soracağım.

Bir de sizden anladığım kadarıyla yani mesela eğitim tedbiri alınmış çocukların sayısı sadece 6 diyorsunuz; 6 mahkemede 6 olsa yüzde 100 olur ama bunun böyle olmadığını anlıyoruz, yüzlercesinden sanırım 6 gibi geliyor. Burada neden bu tedbirler... Sadece eğitim tedbiri değil niye diğer tedbirler tam anlamıyla uygulanmıyor ya da alınmıyor? "İş yükü bunun sebeplerinden biri." dediniz. İş yükünü artırıcı nasıl bir model tasavvur etmeliyiz? Bunun üzerinde biraz durmak istiyorum.

Bir de biraz evvel bir örnekten bahsettim, mesela bir evladımız -dediğim gibi- 12 yaşındaki bir çocuk bisikletinin frenlerini söküyor ve çocuk çok yüksekte düşüp vefat ediyor. Bu çocuklar 12 yaşında olduğu için hiçbir şeyi yok, cezai sistemin içine girmiyor fakat bu da hakikaten hem toplumun güvenliği açısından hem ileride o çocuğun nasıl bir çocuğa dönüşeceğinin yol haritası bakımından burada bir boşluk var gibi gözüküyor. Bu çocuğun mutlaka ve mutlaka bir şekilde bir rehabilitasyon sürecine tabi tutulması lazım. Evet, 12 yaşında olduğu için belki anladığımız klasik sistemde adli sistemin içinde olamayacak ama ya da mesela Konya'da bir örnek yaşamıştık, o zaman fail 12 bile değil 10 yaşında. Arkadaşına bir yumruk atıyor ve kalbi durup diğer çocuk vefat ediyor. Burada da güvenlik tedbirlerinin tanımlı olması, zorunlu rehabilitasyonlar, zorunlu bazı yaptırımlar, en azından bir suç işlediğinin idrakine varması için bir sistemin gelişmesi gerekir gibi diye düşünüyorum.

Beni UNICEF'in Türkiye temsilcisi ziyaret etti, bu arada şeyde de ağırlayacağız zaten, Komisyonumuza da zaten davet edecektim; belki davet etmeyeceğimi düşünerek önden benimle görüşme ihtiyacında bulunmuş. Bize Türk toplumuyla yapısı bakımından, benzerlik açısından ve başarılı bir örnek olarak İngiltere'yi önerdi aslında. Şu açıdan benzeyebilir: İngiltere, eski İngiltere değil artık gerçekten çok fazla göçmen barındıran bir yer, daha böyle mozaik yapıda bir ülkeden bahsediyoruz. Ben de İngiltere sistemini aslında yakın hissediyorum kendime yani aileye yaptırım uygulanması gibi şeyler benim çok aklıma yatıyor. Bir de orada

UNICEF'in önermesi ilginç çünkü bir taraftan cezai ehliyet yaşını yükseltmemizi önerirken bir taraftan İngiltere örneğini bize tavsiye ediyor, 10 yaşından itibaren başlıyor. Acaba böyle 10-12, 12-14, 14-16 16-18 gibi kırılımlar olmalı mı diye düşünmüyör değilim çünkü dediğim gibi, bu dijital riskler, dijital örgütlenmeler ve suçun mahiyetinin değişmesi bazen 12 yaşında da korkunç neticeler verebiliyor. Kaldı ki Atlas evladımızın faili, katili ya da... Hani, niye "katil" demeye de artık şey yapamıyorsak? Yani çok kötü bir şekilde evladımızı kaç bıçak darbesiyle katletmiş, 18 yaşın altında bir bireyden bahsediyoruz. Bu 14 yaşında ve on birinci yargı paketindeki değişim mesela onun cezasını artırmayacaktı ya da değiştirmeyecekti. Biraz daha diğer ülke modellerini de inceleyerek buraları, açık kalan alanları doldurmamız gerekiyor diye düşünüyorum.

Bir de Meral Hanım, siz dediniz ki: "Diversiyon sistemine tabi tutulan çocuklarda belli oranda başarı kaydedildi." Fakat anladığım kadarıyla orada bir şey var, terk ediş de var ki programı tamamlayanlardaki bir başarıdan bahsediyorsunuz. Bunun mecburi olması gerekmez mi? Niye mecburi değil? Öyle opsiyonel bir şey olmaması lazım yani bir suç işlediye bu kabahatinin, işte, diversiyonda yaptırımı neyse -diyelim ki bir sivil toplum örgütüne çalışmak mesela- bu opsiyonel olmamalı ama anladığım kadarıyla bir opsiyonellik durumu mu var ki "Tamamlayanlarda başarı böyle." dediniz yoksa ben mi yanlış anladım? Bunları sormak isterim.

Bir de Elif Esen Vekilimiz bugün burada olmamakla beraber birkaç tane soru göndermiş. Zaman kısıdından dolayı hepsini değil ama bir ikisini size yöneltmek isterim: "Sosyal inceleme raporlarının hâkim dosyayı kapatmak için bir zorunluluk hâline gelmesinin önüne geçmek için bir çalışmanız var mı?" diye sormuş. "SSÇ'lerle uğraşan denetimli serbestlik çalışanları ve/veya pedagojik formasyon almış herhangi bir fakülte mezununun tükenmişliğini aşmak için yapılan bir şey var mı?" diye sormuş. Bir de "Sosyal inceleme raporu sebebiyle maddi gerçek doğru olarak ortaya çıkarılamamış, çocuk kendine zarar vermiş, çocuk tekrerrüye düşmüş olduğu hâlde sosyal inceleme raporunu yazan memurun sorumluluğunu düzenleyen bir çalışma var mı?" Özellikle son soruyu ben de önemsiyorum çünkü yani bu sistem...

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Son soruyu tekrar alabilir miyim?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şöyle: Sosyal inceleme raporu sebebiyle maddi gerçek doğru olarak ortaya çıkarılamamış yani sosyal inceleme raporu aslında amacına ulaşamamış bir şekilde, çocuk kendine zarar vermiş veya çocuk suçta tekrerrüye düşmüş olduğu hâlde sosyal inceleme raporunu yazan memurun sorumluluğunu düzenleyen bir çalışmamız var mı? Aileyle ilgili bazı yaptırımlar düşünülürken bu sosyal koruma, çocuk adli sisteminde memurların görevini yapmama ve ihmalden dolayı onlara bir yaptırım uygulama fikri bana hiç de uzak gelmiyor. O yüzden bunu da sormak istedim.

Çok teşekkür ediyorum.

Buyurun.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Sayın Başkan, şimdi, öncelikle sizin sorduğunuz bir soru var "İhtiyari mi, bu çocuk bu programı niye terk ediyor?" diye. Aslında bu karşılıklı bir sistem yani çocuğa belli yükümlülükler yüklüyoruz, çocuk ona her zaman uymuyor ya da işte, belirli aralıklarla diyelim ki görüşmeye gelmesi gerekiyor; diyelim ki iki görüşmeye geldi, üçüncüye gelmedi yani burada bizim gidip zorla almamız gibi bir şey yok ama çocuk buraya gelmediğinde önce sebebini araştırıyoruz, makul bir sebebi var mı? Mesela, çocuk çok hastalanmış, gelemeyecek durumda da o nedenle mi gelmemiş? 2 kez ihtar ediyoruz, diyoruz ki: "Bak, şuna şuna uy, senin yükümlülüklerin var." Bizim adli kontrol sistemimizde var, denetimli serbestlik tarafından yürütülüyor, benzer süreçler bizde var. Burada tamamen onun ihtiyarına bırakmıyoruz yani sistem karşılıklı birbirini tetikleyen ya da destekleyen bir sistem ama burada katılım gerekiyor. Karşı taraf katılmadığında ya da işte, diyelim ki "Madde kullanma tekrar." diyoruz, çocuk tekrar madde kullandığında artık kullanmış oluyor yani burada çocuğu yok sayan bir zorlayıcılıktan bahsedemeyiz çünkü bu, karşılıklı iş birliğini gerektiren bir şey yani kişinin davranış değişikliğine sebep olabilecek bir model oluşturmaktan bahsediyoruz. Kişinin davranış değişikliğine sebep olacak model mutlaka kişinin iradesini ve isteğini içermeli yani bunu mutlaka hekimlerimiz ya da bu alanda çalışan psikolog, pedagoğ, sosyal çalışmacı gibi uzmanlarımız bizden çok daha iyi bilebilir yani kişi kendi istemediği sürece o kişiyi belli bir sisteme... Yani ceza infaz kurumuna koyar, hürriyetini tahdit ederseniz ama bir tedavi programına uymasını, bir eğitim programına uymasını... Yani başında birini sürekli bekletmemiz ya da "Mutlaka şunu yapacaksın." dememiz mümkün değil. Rehberlik süreci yürütüyoruz, mentörlük süreci yürütüyoruz, bilgilendiriyoruz, uyarıyoruz; bunları yazılı olarak yapıyoruz, işte, kanuni temsilcisiyle paylaşıyoruz vesaire, tüm süreçlere dâhil ediyoruz ama burada çocuk illa gelmezse... Mesela, çocuğun okula da gitmesi gerekiyor ama çocuk okula gitmiyor ya da okuldan kaçıyor. Burada tıkanılan noktalar muhakkak var; bu yetişkinler için de söz konusu, sadece çocuk için değil; hani çocuk, yaşı nedeniyle bunu anlayamıyor da yapamıyor değil yapmamayı tercih edebiliyor, gelmemeyi tercih edebiliyor. Yani burada mutlaka süren bir iş birliği gerekiyor. O nedenle bir tamamlayamama durumu söz konusu olabiliyor Başkanım.

Elif Vekilimizin sorularıyla ilgili olarak da sosyal inceleme raporlarında zorunluluktan bahsetmiş, yargılamayı kapatmak için. Aslında orada söylenen şey şu, ben öyle anlıyorum mevzuatla ilgili, sosyal inceleme raporu alınması gerekiyor çocukla ilgili olarak, özellikle 12-15 yaş için zorunlu, almazsa gerekçesinin belirtilmesi gerekiyor hâkime ama burada sosyal inceleme raporu aşamasını biz önceye çekmek istiyoruz, bizim amacımız bu. Burada amaç, çocuğun gerçekten içinde bulunduğu durumu doğru tespit etmek. Eğer durumu daha önce tespit edersek çocuğu koruyucu tedbirleri de daha erken aşamada alabiliriz. Böylece çocuğun tekrar suç işlemesinden önce biz devlet olarak almamız gereken tedbirleri almış oluruz, asıl o zaman koruruz yani zaten kanun koyucu bu çocuğa "suça sürüklenen çocuk" diyerek çocuğun yani bizim toplumun ya da ailenin koruyamaması sebebiyle ya da işte, herhangi bir sistemin, eğitim sisteminin -ne dersiniz adına- koruyamaması sebebiyle çocuğun suça sürüklendiğini kabul ediyor. Bu yönüyle, aslında suça sürüklenen çocuğun da bir mağdur olduğunu kabul ediyor ama burada şunu da söyleyebiliriz, hani toplumda o kadar büyük, işte, suçlar işleniyor ki ya da infial uyandıran suçlar işleniyor ki "Bunlar mı çocuk?" ya da 17 yaş 364 günlük çocuk da çocuk, mesela 12 yaş 1 günlük çocuk da çocuk yani Ceza Kanunu'nda ceza ehliyeti bakımından. Evet, farklılık var; 12-15 için ayrı, 15-18 için farklılıklar var, ceza artırılıyor, ceza ehliyeti varsa 12-15 için azaltılıyor. 15-18 için bu araştırmaya girmeden ceza ehliyetinin olduğunu kabul ediyoruz. 1/3 oranından daha yüksek cezalarda da belirli miktarlarda indirim kanun koyucu öngörmüş. Burada aslında kanun koyucu bize belli çerçeve sunmuş: "Şu cezalarda, işte, hapis cezasıyla sınırlandırılıyorsa 1/3 ama müebbet hapisteye şu kadar,

ağırlaştırılmış müebbet hapisle bu kadar." demiş. Burada bize o sınırlar içerisinde 18-24'se süre 18'e yakın mı olacak, 24'e yakın mı olacak? Yani tavandan mı verecek, asgariden mi verecek, onu hâkime bırakmış, bize böyle bir takdir yetkisi vermiş ama buradaki sosyal inceleme raporu aslında bizim çocuğun cezai ehliyetiyle ilgili olarak ya da çocuğun içinde bulunduğu durumla ilgili olarak konuyu anlamamıza döne olabilecek bir şey. Sosyal incelemenin nasıl yapıldığı, aslında nasıl yapılması gerekirken nasıl yapıldığıyla ilgili eleştiriler getirilebilir. Evet, ama biz burada da hem uzmanlarımıza eğitimler veriyoruz. Uzmanlarımızın olmadığı yerde de bu raporları hem diğer kurumların hem Millî Eğitimin öğretmenlerinin hazırladığı yerler var. Her bir kurumun da bu işin nasıl yapılacağına dair hem eğitimleri hem eğitim içerikleri oluşturulmuş durumda. Bu soruyu böyle cevaplamış olayım.

Bir de "Tükenmişlikle ilgili olarak neler yapıyorsunuz?" dediniz. Biz her eğitimimizde bununla ilgili, işte, stresle başa çıkma, ikincil örselenmesinin engellenmesi, tükenmişlikle başa çıkmayla ilgili eğitimlere dâhil ediyoruz kendi uzmanlarımız açısından.

Yine, "SİR sebebiyle sonuç olarak olumsuz bir sonuç olduğunda personelin sorumluluğuna gidiliyor mu?" dedik. Aslında, burada, normalde Türk Ceza Kanunu'nun memurun sorumluluğuyla ilgili genel hükümleri bunlar için de uygulanabilecek durumda. On birinci yargı paketi için bir hazırlık çalışması yapılmıştı. Orada, aslında çocukla ilgili düzenlemeler de tek tek tartışılmıştı, biri de bu memurların sorumluluğuydu. Orada bu cezanın artırılmasıyla ilgili, bu hususa özel yani Çocuk Koruma Kanunu'nda tedbirleri almak ve uygulamakla görevli sadece psikolog, pedagog, sosyal çalışmacıyla sınırlı da değil herkes için farklı bir suç öngörülmesi ve ceza öngörülmesiyle ilgili bir taslak çalışma olmuştu ama bu işi esas olarak Komisyonun çalışmasında ortaya koyacağı öneriler ve rapor sonucunda yapılmasıyla ilgili bir değerlendirme olduğu için onların hepsi şu anda beklemede diyebilirim. Burada Meclisimizin ne dediği, Komisyonumuzun burada nasıl bir sonuç ortaya koyduğu asıl önemli olan. Yani siz yaklaşımı belirledikten sonra ya da kurumlara görev verdikten sonra biz kurumsal olarak üzerimize düşen her şeyi yapmaya hazırız Başkanım.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Teşekkür ederiz.

Saliha Hanım, size de vardı sorularım.

Buyurun.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Öncelikle, bunu öneren Gökten Hanım'dı bir çalıştayda, emekli hâkim kendisi. Belki iletişim bilgilerini de sizlerle paylaşabilirim kendi görüşü olduğu için.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ayrı bir mahkeme kurulması için, diversiyon için.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Evet, evet.

Belki daha ayrıntılı düşüncelerini aktarabilir, daha sağlıklı olabilir.

Ama burada kastettiği şey, bu sistemin çok düzgün bir şekilde uygulanmaması sebebiyle yani tedbirler gerektiği gibi verilmiyor, çocuğa tedbir verilmesi gerekiyor ve mahkeme almıyor. Bundan çekinmesinin sebebi...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ama zaten anladığım kadarıyla, tedbirler konusunda bile bir boşluk var. Bir kere, mesela, ceza ehliyeti yaşı 12 yaşın altını kapsamadığı için yani cinayetle bile sonuçlansa onunla ilgili bir tedbir alma süreci yürümüyor.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Aslında var.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Koruyucu ve destekleyici tedbir her türlü çocuğa verilebiliyor, onda bir sıkıntı yok.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Veriliyor, veriliyor.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Ama güvenlik tedbiri ihtiyarı.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ama zaten koruyucu değil, konumuz SSÇ olduğu için güvenlik tedbirinden bahsediyorum. Yani mesela, işte, belli bir STK'de çalışma tedbiri, anlatabiliyor muyum? Ama o şeye girmediği için, yargılama olmadığı için...

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Ama yargılama olmadığı için güvenlik tedbiri veriliyor yani suçlu olup olmadığı belli değil ya.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - İşte, sadece böyle mahkemeler kurulsa... Siz yokken bir örnek verdim, mesela, bir çocuğumuz, bisikleti, arkadaşı...

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Ben vardım o zaman.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Evet, mesela, onunla ilgili bir güvenlik tedbiri uygulansa o çocuğun hiç değilse bu suçunu idrak etmesi, bir daha yapmaması, orası... Burada bir açıklık var, onu kastediyorum yani diversiyon mahkemeleri olsa...

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Belki koruyucu tedbirler...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Güvenlik tedbirleri...

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Yok, koruyucuyu genişletmek gerekebilir.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Aslında, ikisini ayrı ayrı tartışmamız lazım.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - İkisi ayrı şey ama.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Biliyorum, biliyorum.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Yani "Koruyucu ve destekleyici tedbirler neden suça sürüklenen çocuklar için de verilmiyor?" bir soru, "Çocuğun eğitime ihtiyacı var, yargılama sürecinde ya da soruşturma evresinde niye verilmiyor?" bu ayrı bir soru.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Verilir de verilmiyor.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Bir de 0-12 yaş grubu çocuklara, bir suça karışmış ve bu karışması sebebiyle güvenlik tedbirinin ihtiyarı mi olması gerekiyor,

zorunlu mu olması gerekiyor ya da... Bunu Hâkime Gökten Hanım'a sormuştum ve bana şey demişti... "Acaba zorunlu mu olması gerekiyor?" diye sordum çünkü çocuk bir şekilde bulaşmış yani suça ve hâkim vermek zorunda değil güvenlik tedbirini. O da bana "Zorunlu olmamalı bence çünkü çocuğa hiçbir şekilde verilmemesi gereken bir durum da söz konusu olabiliyor uygulamada." dedi. Dolayısıyla oranın ihtiyari olmasında bir sıkıntı yok. Sıkıntı şurada: Güvenlik tedbiri kovuşturması yapılması gerekiyor yani bunun yapılması gerektiği muhakkak.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Anladım.

Çok teşekkür ediyorum.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Rica ediyorum.

SİR'lerle ilgili belki birkaç bir şey ekleyebilirim; kanun maddesini de açtım, önümde. Çocuk Koruma Kanunu'nun 35'inci maddesinin (3)'üncü fıkrası diyor ki: "Mahkeme veya çocuk hâkimi tarafından çocuk hakkında sosyal inceleme yaptırılmaması hâlinde, gerekçesi kararda gösterilir." Dolayısıyla 15-18 yaş grubu suça sürüklenen çocuklar hakkında da eğer sosyal inceleme raporu almadıysak bunun gerekçesini belirtmemiz gerekiyor ama hâkimler genelde şöyle yazıyorlar... Gerekçesini normalde ne düşünürüz, 15-18 yaşında bir çocuk ve sosyal inceleme raporu alınmadı? Bunun gerekçesi "Çocuk 15-18 yaş grubunda olduğu için sosyal inceleme raporu almadık." olmamalı. Ama neredeyse incelediğim tüm 15-18 yaş grubu çocuklarda sosyal inceleme raporunun alınmamasının gerekçesi olarak bunu gördüm. 12-15 yaş grubunda almasa zaten Yargıtay bozuyor sosyal inceleme raporu almadığı için, ceza sorumluluğuna sahip olup olmadığına ilişkin, muhakkak alması gerekiyor sosyal inceleme raporunu. Belki soru biraz yerinde çünkü hâkim 12-15 yaş grubu arasında da alıyor ama mesela, hâkimler bunu kendileri söylediler bizzat, diyorlar ki: "Adli Tıbbı daha çok önemsiyoruz. Sosyal inceleme raporlarını biraz daha böyle tedbirlerde göz önünde bulunduruyoruz." Belki hâkimlerin de ya da hani sistemi bütün şeklinde düşünmek lazım aslında, bazı hâkimler bunu yapıyordur, bazıları yapmıyordu; şimdi, benim denk geldiklerim bunu söyledi. Dolayısıyla sosyal inceleme raporunun soruşturma evresinde alınması da çok önemli çünkü şöyle oluyor: Diyelim ki soruşturma evresinde sosyal inceleme raporu almadınız, üç sene geçti, kovuşturma evresinde almak istediniz. Çocuğun ceza sorumluluğuna sahip olup olmadığını -belki o dönem sahip değildi, şimdi sahip- anlayamıyorsunuz bunu. Bu durumda ne olacak? Böyle de bir sıkıntı var mesela orada.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Biz uzun zamandır bununla ilgili bir çalışmanın içerisindeyiz. Bununla ilgili duyurular yaptık biz sahaya dönük olarak, eğitimlerde de buraya yer veriyoruz ama yasal bir zorunluluk olmadığı noktada hâkim, daha doğrusu cumhuriyet savcısı bunu erteleyebiliyor. Biz burada sosyal inceleme raporu alınmasının tüm çocuklar için iddianamenin iadesi sebebi olması... Yani "iddianamenin iadesi" ne demek? Kamu davası açamayacak demek, açtıysa da mahkeme bunu "Bunu da tamamla." diye iade edecek demek, yargılama aşamasına o çocukla ilgili geçemeyecek demek. Eğer bu bir zorunluluk olarak kanuna koyulursa tüm savcılar soruşturma aşamasında çocuklar hakkında... Burada 12-15 için mi zorunlu kılınır yoksa 15-18 olaya dâhil edilir, hepsi için mi alınır...

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA KÖSE - Bu konuda Yargıtayın içtihadı yok mu?

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Şöyle: 12-15 için zaten zorunlu. O Adli Tiptan alınan, cezai ehliyeti olup olmadığıyla ilgili raporun temel altyapısını sosyal inceleme raporu oluşturduğu için 12-15'te zaten alınması gerekiyor; 15-18'de de almazsa mahkemenin gerekçesini yazması gerekiyor ama bu hep mahkeme aşamasına kadar taşınmış oluyor yani soruşturmada değil. Soruşturma olsa belki olay hemen olduktan sonra alacağı için sosyal inceleme de çocuğun neye ihtiyacı olduğunu erken evrede öğrenmiş olacak. Eğer yargılamaya taşarsa bu, diyelim ki dava açılması iki yıl süre aldı -deliller toplandı, vesaire, bir şey oldu- orada biz çocuk gerçekten suçlu mu, değil mi bile bilmiyoruz.

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA KÖSE - "Hazırlık aşamasında alınsın." diyorsunuz.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Evet, hazırlık aşamasında alınsın yani bu en başta alındığında o çocuk hepimiz için çocuk ve korunmaya ihtiyacı var.

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA KÖSE - Doğru.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Yasal anlamda da öyle aslında.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Yasal olarak hiçbir engel yok ama zorunluluk olmadıkça hâkimler bunu almayabiliyorlar ya da işte, savcı almıyor, mahkemeye bırakıyor alınmasını ama biraz önce sizin ya da hocamızın da dediği gibi... Ya, çocuk, şimdi, 13 yaşındayken...

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA KÖSE - "Bunu bir hüküm olarak kanuna koyalım." diyor hocalarımız.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Evet yani şöyle: Bu, sizin takdirinizde. Yasal olarak diyelim ki çocuk 13 yaşındayken sosyal inceleme raporu almak ile 15 yaşındayken almak... Diyelim ki çocuk... Çok işlenen suçlar hırsızlık, mala zarar verme, konut dokunulmazlığını ihlal; üçü bir arada işleniyor çoğu zaman. Şimdi, çocuğun her bir suç için ceza ehliyeti olup olmadığıyla ilgili Adli Tıp raporunun alınması gerekiyor. Bunun temelini ne oluşturuyor? Sosyal inceleme raporu oluşturuyor. Şimdi, ben çocukla mülakat yaptığım tarihte bir hekim olsam ona soracağım sorulara verdiği cevapları "Acaba iki sene önce buna ne cevap verirdi?" diye düşünerek bulmaya çalışıyorum ya da işte, çocuk 18 yaşını da geçmiş, 21 yaşına gelmiş; Yargıtaydan dosya bozularak gelmiş; orada diyoruz ki: "Acaba bu çocuk o yaşta nasıldı?" Yani verdiğiniz her karar aslında tamamen tahmine dayalı ve objektif olmayan bir sonuca götürüyor insanı yani o anda bulunduğu durumla geçmişini anlamaya çalışıyorsunuz.

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA KÖSE - Aslında uygulamada çoğunlukla söylediğiniz yapıyor yani sosyal inceleme raporu aslında hazırlık aşamasında alınıyor ama "Bu bir zorunluluk olsun." diyorsunuz anladığımız kadarıyla.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Ya, zorunluluk olursa kaçak olmaz yani ve erken aşamada aldığımız için...

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Alınmazsa da zaten o arada çok daha suç da işliyor.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Evet. Yani, şimdi, bazı çocuklar aileleri tarafından suça sevk ediliyor. Mesela, Bursa'da bir çocuğumuz vardı, 180 kere hırsızlık suçu işlemiş, "Beni ailemden alın." diyor. Orada biz Çocuk Adalet Merkezini kurduk, çocuklara özel yargılamaları ayrı çocuk adliyesinde yapıyoruz, daha önceki sunumumuzda anlatmıştım. Şimdi, o çocuğu biz ne zaman tespit ediyoruz? Bir sürü suç işledikten sonra -sosyal inceleme raporu- başka başka savcılarda bir sürü dosya olduktan sonra tespit ediyoruz; eğer bunu en başta yaparsak ve ona uygun, çocuklar... SSÇ de olsa hani sadece korunmaya ihtiyacı olan çocuklar için alınması gerekmiyor bu tedbirlerin; her çocuk için alınabilir Çocuk Koruma Kanunu'ndaki tedbirler yani illa güvenlik tedbiri hâline geldiğinde verilmesi gerekmiyor, yargılama sürecinde de bu tedbirler alınabilir. Burada hâkim, savcılar için farkındalık çalışmalarının artırılması gerekiyor; kanuna eğer iddianamenin iadesiyle ilgili bir sebep olabilirse bu sürecin işletilmesi gerekiyor. Yani çocuk defalarca suç işledikten sonra, o cezalar artık içtima edildikten sonra o çocuğu kurtarmanın imkânı yok.

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Sibel Hanım'a söz vermedik Başkanım.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ha, öyle mi?

MUSTAFA KÖSE (Antalya) - Evet, daha oraya gelmedik.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Sibel Hanım, lütfen buyurun. Ben de sizi kaçıracağım diye üzülüyordum.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Ondan eminim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, kıymetli milletvekilleri, sunumu sunan değerli arkadaşlar; hepinizi sevgi ve saygılarımla selamlıyorum.

Sosyal inceleme raporu suça sürüklenen çocuğun aslında yalnızca isnat edilen fiille ilgili değil, aynı zamanda o fiile doğru giden yolda nelerle karşılaştığını, onu o fiile iten temel taşların ne olduğunu da ortaya koyan bir rapor hâline geliyor, bu anlamda çok önemli bir rapor. Bu raporlar çocuğun suça kurduğu ilişkinin arka planını, maruz kaldığı yapısal riskleri, korunma ihtiyacını ortaya koyduğu sürece adalet sistemi nedenleri değil, sonuçları yargılayan bir mekanizmaya dönüşmektedir. Bugün uyguladığımız tabloda ise genellikle yetersiz sosyal inceleme raporları görüyoruz, yetersiz neden tespitleri -bu nedenle- görüyoruz ve yetersiz ve etkisiz de çözüm önerileri maalesef görüyoruz. Dolayısıyla, aslında, bu sosyal inceleme raporlarının daha nitelikli hâle gelmesiyle birlikte suça sürüklenen çocukların önü çok daha rahatlıkla kesilecektir, bu çocukların tekrar suç işlemesinin önüne daha hızlı bir şekilde geçileceğine inanıyoruz. O nedenle, sorunu çok iyi anlamak ve çözüm üretmek gerekiyor. İşte, bu çözümün sağlıklı hâle gelmesinin de ne olacağını aslında burada tartışıyoruz. O nedenle, birkaç sorum var: Çocuk Koruma Kanunu'nda açıkça yer alan çocuğa özgürlük ve bireyselleştirme ilkeleri çerçevesinde SİR hazırlayan uzmanların çocukların suça sürüklenme risklerini çok boyutlu bir şekilde yani aile, okul, yoksulluk, travma, engellilik, göç gibi nedenlerle değerlendirebilmeleri için hangi düzenli, zorunlu ve ölçülebilir nitelikte eğitimlerden geçtiklerini somut olarak açıklamanız mümkün olabilir mi? Uygulamada sıklıkla görülen duruşma öncesinde on-on beş dakikalık bir görüşme yapılıyor çocuklarla ve genellikle evine ve sosyal çevresine gitmeden o görüşme üzerinden bir SİR hazırlanması oluyor. Dolayısıyla çocuğun üstün yararı, bireyselleştirilmiş bir değerlendirme, suça sürüklenme nedenlerinin doğru tespiti bakımından yeterli ve güvenilir olduğunu düşünüyor musunuz bu şekilde hazırlanan SİR raporlarının? Bu yöntemin bilimsel ve mesleki bir dayanağı var mıdır? Çocuk Koruma Kanunu'nda öngörülen asgari standartları taşımayan, içerik olarak birbirinin neredeyse aynısı, şablon niteliği taşıyan SİR'lerin yargı kararlarına etkisi, çocuğun özgürlük ve güvenlik hakkı üzerindeki sonuçları bakımından nasıl bir risk yarattığını değerlendiriyorsunuz? Bu tür raporlara karşı bir denetim veya itiraz mekanizması var mıdır varsa bu ne sıklıkla kullanılıyor? Buna ilişkin yaptığınız bir araştırma ya da elinizde bir bilgi var mıdır? Uzmanların koruyucu ve destekleyici tedbirleri önerirken yalnızca suç fiiline değil, çocuğun bireysel ihtiyaçlarına, risk ve koruyucu faktörlere dayalı çocuğa özgü öneriler geliştirebileceklerini düşünüyor musunuz? Bu yetkinlik nasıl ölçülüyor ve nasıl geliştiriliyor yani burada nasıl bir etkinliğe sahip bu kişiler? Bunlarla ilişkili herhangi bir araştırmanız var mı?

Yine, ADM'ler ve yapısal ilişkilere ilişkin sorunlara geçtiğimiz zaman, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri biriminde görev yapan uzmanlara çocuk adalet sistemi, "suça sürüklenen çocuk" kavramı, çocuk hakları, ulusal ve uluslararası mevzuat, alternatif ve onarıcı tedbirler konusunda hangi sıklıkla, hangi içerikte ve hangi uzmanlar tarafından eğitim verilmektedir? Bu eğitimler zorunlu mudur? ADM'lerin yalnızca dosya bazlı çalışmakla sınırlı kalmayıp suçun tekrarının önlenmesi, çocuklara yönelik yapısal risklerin tespiti, toplumsal farkındalık oluşturulması amacıyla veri, istatistik, rapor veya proje ürettiği bir mekanizma mevcut mudur varsa bu veriler politika yapım süreçlerine nasıl yansıtılmaktadır? Yetersiz SİR'ler nedeniyle verilen tedbir kararlarının başarısız olması veya suç tekrarının gerçekleşmesi hâlinde raporun niteliğine geriye dönerek bir değerlendirme yapılıyor mu yani nerede yetersiz kaldığı yönünde bir değerlendirme yapılıyor mu yoksa sistem yalnızca çocuğa mı bu aşamadan sonra artık sorumluluk yüklemeye başlıyor ve devam ediyor? SİR ve ADM uygulamalarının suça sürüklenen çocuğu koruyan bir sistem mi yoksa cezalandırmayı meşrulaştıran bir araç hâline mi geldiğine dair kurumsal bir değerlendirme yaptınız mı? Ayrıca, elimde...

Şeyle de ilgili sorayım size: Eskiden mahkemeler çağırıyordu görevlileri herhangi bir SİR raporu hazırlanacağı zaman ama şimdi, o ADM merkezlerinde bir çanak oluşturuldu. Bu çanağın sağlıklı hizmet verdiğini düşünüyor musunuz yani bir çocuğu baştan alıp sonuna kadar takip etme imkânına o süreç içerisinde sahip oluyor musunuz yoksa o gün bir arkadaşınız var, o bakıyor, kovuşturma aşaması başka, soruşturma aşaması başka, cezalandırmadan sonra zaten devam etmiyorsunuz büyük bir ihtimalle, çocuk bazlı bir takibi mi doğru buluyorsunuz yoksa mevcut hâliyle yeterli mi görüyorsunuz?

Ayrıca, sizin çalıştırıcılarınızın yeterli olduğunu düşünüyor musunuz yani sizin uzmanlarınız bu konuda yeterli midir? Bir yandan suçlar artarken, bir yandan suça sürüklenen çocuk sayısı artarken acaba yeteri kadar uzmanla hizmet verebiliyor musunuz? Sağlıklı hizmet, nitelikli hizmet vermeniz bu durumda mümkün müdür? Onun için, kafanızda mesela, Türkiye çapında şu kadar sayıda olsak daha fazla, daha nitelikli bir hizmet verebiliriz diyeceğiniz bir sayı var mıdır?

Başkanım, benim elimde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğüne hazırlanan Ankara için bir rapor var. Gerçekten yapılan hizmetlerin sayısı çok fazla. Bunun altından nasıl kalkabiliyorsunuz? İşte, nitelik o zaman nasıl olabiliyor? O yüzden, hani, ben biraz daha acaba sizin kurumunuzun nelere ihtiyacı var, bunları da duymak istiyorum. Elemama mı ihtiyacı var, eğitime mi ihtiyacı var, araca mı ihtiyacı var? Mesela, araç konusunda da problem yaşandığını biliyorum. Dolayısıyla,

ihtiyaç bazında daha nitelikli bir hizmet verebilmeniz ve bu suça sürüklenen çocukların daha ilk seferde yakalanıp ve bir daha suç işlememesini sağlamanız için ihtiyaçlarınızı da duymak istiyorum.

Ben teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Teşekkürler.

Sayın Vekilim, bir-iki sorunuz soruldu ama yine cevap versin.

Biraz hızlıca toparlarsanız...

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Şimdi, hep aynı potada aslında, ben bir bütün olarak cevap vereceğim.

Sayın Vekilim, şimdi, SİR'le ilgili işte, yerinde mi inceleme yapılıyor, mahkemeye gelince mi soruşturma çocuklarla görüşülüyor? Şimdi, bu suça sürüklenen çocukların bazıları mahkemeye gelmek konusunda isteksiz olabiliyorlar. Şimdi, bu çocuklar mahkemeye geldiğinde mahkeme bize yönlendirip "Önden bir görüşme yapın." diyebiliyor çünkü arandığında gelmeyebiliyor, eve gittiğimizde bulamayabiliyoruz, defalarca gidip bulamadığımız çocuklar oluyor. Eğitime devam etmezse bir okul adresi de olmayabiliyor. Mecbur kalıp adliyede görüştüğümüz çocuklar var yani yok diyebileceğim bir durumda değil ama...

Sondan başlarsam, araçla ilgili sıkıntılarımız da oluyor. Şimdi, diyelim ki bazen ATGV araçları var, onları kullanıyoruz, ceza yargılaması için bir sorun yaşamıyoruz yani suça sürüklenen çocuklar açısından ama işte, boşanma dosyasında vesairede ev ziyaretleri olduğunda taraflarca orada da SİR hazırlıyoruz, hazırlanma ilkesi var, orada araçlar için işte, masraf yatırılıyor, bilmem ne, orada farklı bir süreç işliyor ama cezada suçüstü ödeneğinden sağlanıp orada gidip incelemelerimizi yapıyoruz. ADM hizmetlerinin, tüm hizmetlerin sunumu için aracın yetersiz olduğu yerlerde Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığımızdan daha yeni Ankara için bir araç istedik ve tahsis edildi şu anda, onlar da başladı.

Uzman sayısı yeterli mi, daha fazla uzman gerekir mi çocuklarla ilgili SİR raporlarının daha etkili, nitelikli hazırlanması ya da hazırlanan raporların takibi için? Evet, uzman ihtiyacımız var, biz bunun hem Bakanlığımız nezdinde hem Cumhurbaşkanlığı nezdinde Personel Genel Müdürlüğümüz aracılığıyla takibini yapıyoruz. Bununla ilgili bir çalışmamız var; hangi müdürlükte ne kadar iş var, olması gereken uzman ne kadar, olan uzman ne kadar, kime yılda kaç dosya düşüyor ve onunla ilgili puanlamamız var. Mesela, ceza SİR için bir puanlamamız var, hukuk SİR için bir puanlamamız var, çocuk teslimi için bir puanlamamız var, ifadede yanında bulunma için ayrı bir puanlamamız var o sarf edilen emek ve mesaiye göre çünkü ev ziyaretleri içerdiği için normal SİR'ler ya da içermesi gerektiği için daha fazla iş günü alıyor ama mesela, Ankara'da 70 küsur uzman var. Aslında Ankara, uzman anlamında kötü bir noktada değil, iyi bir noktada, batı için ayrı uzman ekibimiz var, orada da 20'den fazla uzmanımız var ama daha iyi olabilir mi, daha fazla uzman görevlendirilmesi gerekir mi? Evet, gerekir. Yani biz de aynı şeyi düşünüyoruz.

Eğitimle ilgili süreçlerini sordunuz, zorunlu eğitime tabi tutuyoruz biz göreve başlayan bütün uzmanları. Öncelikle bir yazılı sınava giriyorlar zaten görevde yükselme vesaire için onların denetiminde; müdürlerin, müdür yardımcılarının denetiminde işlemlerini yürütüyorlar ama yeni başlayan uzman da iki haftalık zorunlu eğitime tabi tutuluyor. Onun dışında da dönem dönem meslek içi eğitime tabi tutuluyorlar. Bunların içinde SİR nasıl hazırlanır, taraflarla nasıl görüşme yapılır gibi birçok eğitimimiz var, bunların modülleri var; Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından veriliyor.

Bizim yaptığımız diğer çalışmalarda da sadece SİR'e özgü değil, hem çocukla adli görüşmeyle ilgili hem süreci yönetmeyle ilgili, çocuğu işte, sürece dâhil etmeyle ilgili, aileyle görüşmeyle ilgili yaptığımız birçok hani teknik çalışma var; bunların da eğitimini her fırsatta veriyoruz. Herhâlde en çok eğitim veren birimlerden biriyiz Bakanlıkta, uzmanlarımızı defalarca almışız. Geçen sene artık şey diye eleştiriler vardı, yani "Yeter artık, hani almayın." Buna biz yenileme eğitimi gibi de bakıyoruz, ne noktadayız diye de bakıyoruz, yıllık değerlendirme toplantıları da yapıyoruz yıl sonunda, daha iyi bir noktaya gelmek için çalışıyoruz.

Bunun dışında, ADM'lerin hazırladığı uzman raporlarıyla ilgili eleştirileriniz oldu. Şimdi, bir uzmanın raporu yetersizse ADM'de tevzi sistemi işliyor, evet çünkü artık çocuk mahkemesine özgü belirli bir uzman yok çünkü onların da sakıncaları vardı; iyi uzmanı olan mahkeme iyi yapıyordu yargılamalarını, kötü uzmanı bulan mahkeme kötü yapıyordu. Şu anda belli bir standart oluşturmaya çalışıyoruz. SİR raporlarımız için de şablonlarımız var, sistemlerde de yüklü. Orada mutlaka yapılması gereken işlem adımları var. Mesela, hangi soruyu soracak, görüşmede hangi hususlara yer verecek, çocuğun eğitim durumu, geçmişi, işte, hobisi, zamanını nasıl değerlendiriyor, ailesiyle ilişkisi nasıl, suça nasıl itilmiş, bir kötü alışkanlığı var mı, neye ihtiyacı var; onlarla ilgili birçok şeyi sorması gerekiyor ve bunların eğitimini alıyorlar. SİR'lerin şablonlarında da bunlar var. Genel olarak Ankara aile hâkimleriyle görüştüğümüzde, Ankara için söyleyebilirim, SİR raporlarından memnun olduklarını söylediler, hatta Barolar Birliğiyle, Ankara Barosuyla görüştüğümüzde de benzer şeyler dile getirdiler. Daha iyi olabilir mi? Elbette daha iyi olabilir.

Hatalı ya da eksik bir rapor varsa mahkemenin tekrar rapor isteme hem o uzmandan ya da farklı bir uzman görevlendirilmesiyle ya da bir heyetin, heyet uzmanı, 3 kişilik bir heyetten psikolog, pedagog, sosyal çalışmacıdan oluşan bir rapor istemesi de mümkün. Biz bunları da yapıyoruz yani herhangi bir eksiklik olduğunda bu şekilde yargılama tamamlanmak zorunda ya da durumunda değil, elbette eksiklerimizi süreç içerisinde tamamlamaya çalışıyoruz.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Ben de küçük bir şey ekleyebilir miyim izninizle?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Buyurun lütfen.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Burada sosyal çalışma görevlilerinin kimlerden oluştuğunu da ifade etmek istiyorum. Çocuk Koruma Kanunu'nda tanımlanan 3'üncü maddede sosyal çalışma görevlisi için deniliyor ki: "Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensuplarını ifade eder." Dolayısıyla hani bir öğretmen de sosyal çalışma görevlisi olabiliyor.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Evet, o da ayrı bir tartışma konusu.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Evet, belki hani bu tekrar bir düzenlenebilir diye düşünüyorum.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Bunu mesela doğru buluyor musunuz?

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KAMU HUKUKU BÖLÜMÜ DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SALİHA MERVE KAYA - Şahsen ben bulmuyorum yani sosyal çalışma görevlisinin ya psikoloji ya sosyoloji, sosyal hizmet alanları da anladığım kadarıyla çok gelişti üniversitelerde, oradan mezun birinin olması gerektiği kanaatindeyim. Yani bir öğretmenin aldığı eğitimle, mesela coğrafya öğretmenin sosyal çalışma görevlisi olması çok makul gelmiyor sistemde.

Bir de şeyi söylemek isterim, özellikle bu çalıştaylarda vurgulanan husus şuydu: Hâkimlerin, isteyen hâkimlerin çocuk mahkemesinde hâkim olmasıydı. Yani şöyle bir algı olduğu da söylendi: Sanki böyle sürülüyormuş gibi çocuk mahkemesine hâkim yapıldığı ya da böyle sanki daha düşük bir seviyeymiş gibi algılandığı ve kişilere sorulmadan da direkt olarak çocuk mahkemesine hâkimlerin verilebildiği, özellikle hani istemeyen hiç kimsenin çocuk mahkemesinde hâkimlik yapmaması gerektiği de söylenmişti.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyoruz.

Orhan Ateş Vekilimizin bir sorusu var, hemen onu alalım.

ORHAN ATEŞ (Bayburt) - Teşekkür ederim.

Ben de şeyi soracağım; TCK'nin 32'nci maddesine göre suç teşkil eden bir fiil işleyen kişinin algılama ve irade yeteneğinin yerinde olması lazım. Yerinde olmazsa ceza verilmiyor veya indirim yapılıyor cezada.

Şimdi, bu çocuklarla ilgili biraz önce siz söylediniz, sosyal inceleme raporlarının geciktiğine dair, zaten o ayrı bir eksiklik diyelim ama şimdi, irade yeteneğinin eksik olduğu durumlar var. Şizofreni, manik atak, mental retardasyon, alkol bağımlılığı, antisosyal kişilik, uyuşturucu madde, epilepsi, bipolar bozukluk, paranoya gibi birçok neden bu algıyı ortadan kaldırıyor veya zayıflatıyor.

Suça sürüklenen çocuklarda bir araştırma var mı, bir çalışma var mı? Yüzde kaçının algısında böyle eksiklik veya algıda tam olmama durumu ne kadar bir oranda mevcut çocuklarda? Bu prosedürü bütün çocuklara uyguluyor musunuz ya da uygulanıyor mu? Yani çocuk geldi, suça sürüklenmiş bir çocuk, algıda eksiklik var mı yok mu, önce onu bir görelim ona göre. Biraz önce diversiyondan bahsettiniz, diversiyon uygulaması veya adli prosedür veya aile içinde bir kontrole alınma veya işte, çocuk yetiştirme yurtlarına yönlendirme gibi, yani bu işin merkezinde, çekirdeğinde bu raporun olması olduğunu düşünüyorum. Bununla ilgili görüşünüz ne?

Bir de oranlar... Bir araştırma var mı, yüzde kaçında algıda böyle bozukluk var?

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI ÇOCUK HİZMETLERİ DAİRE BAŞKANI EMRE ÖZCAN - Başkanım, müsaadenizle ben cevaplayayım.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Buyurun.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI ÇOCUK HİZMETLERİ DAİRE BAŞKANI EMRE ÖZCAN - Emre Özcan Adalet Bakanlığında Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesinde Çocuk Hizmetleri Daire Başkanı olarak görev yapıyorum.

Şimdi, siz TCK 32 "Akıl Hastalığı" başlıklı maddeden bahsettiniz. Aslında orada TCK 31 ile 32 birbirinden farklı düzenlemeler; 31, yalnızca çocuklara özgü bir düzenleme ve işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği olup olmadığına yönelik bir düzenleme. Zaten konuşmalarda geçti, 12-15 yaş aralığındaki çocuklarda ceza sorumluluğu araştırılıyor, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamıyorsa ceza sorumluluğu olmuyor, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanıyor.

TCK 32, erişkinler için olan bir hüküm ve akıl hastalığı araştırması aslında esas itibarıyla ve tüm suçlar ve 18 yaş üstü kişileri ilgilendiriyor. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğünden 32 ve 31'i karşılaştırabiliriz, bunu çekebiliriz. Yani çocuklarda akıl hastalığı sebebiyle kaç kişiye ceza sorumluluğu doğmamış 32'nci maddeden hareketle, bunu ayrıca bir çalışma konusu yapmak mümkün ama dediğim gibi, yapılan değerlendirmeler birbirinden farklı. TCK 31'de sosyal inceleme raporu...

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Farik mümeyiz. Farik mümeyizle farklı ikisi.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI ÇOCUK HİZMETLERİ DAİRE BAŞKANI EMRE ÖZCAN - Biri farik mümeyizlik ve farik mümeyizlikte yalnızca çocuklar bakımından işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneği olup olmadığına yönelik bir araştırma yapılıyor. Diğeri, sizin de verdiğiniz örnekler gibi tüm ceza ehliyeti; herhangi bir akıl hastalığı sebebiyle davranışlarını yönlendirmeme durumu söz konusuysa bir kişinin, dediğim gibi erişkin bir kişi olabilir, onunla ilgili bir düzenleme. Orada da aslında hukuki sonuçlar itibarıyla benzer, sonuç olarak kusur yeteneği olmayan bir eylemden bahsediyoruz ve sonuç olarak ceza verilmesine yer olmadığına dair karar veriliyor şayet kişinin işlediği suç sabitse beraat kararı yerine. Orada beraat kararı verilemiyor, mahkûmiyet yerine ceza verilmesine yer olmadığına dair karar veriliyor. Bir gözlem altına alınma süresi ve akıl hastalığının iyileşme süreci gibi bir süreç söz konusu, onun takibi söz konusu. Ama dediğim gibi, 31 ve 32'yi karşılaştırarak bu istatistikleri çekmemiz mümkün. Bunu Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğümüzle birlikte çalışabiliriz.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Çalışalım onu da.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyoruz.

Buyurun Sayın Vekilim.

ORHAN ATEŞ (Bayburt) - Ceza indirimi oluyor mu bu çocuklarda? Mesela, antisosyal kişilik teşhisi konuldu çocuğa; 13 yaşında bir çocuk diyelim ya da 15 yaşında bir çocuk bir suç işlediğinde bunun belli bir oranda zaten düşürülüyor cezası. Böyle bir akıl hastalığıyla ilgili sorun olduğunda bunda da o erişkinlerde uygulanan ceza indirimi uygulanıyor mu?

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Akıl hastalığı zaten...

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI ÇOCUK HİZMETLERİ DAİRE BAŞKANI EMRE ÖZCAN - Teorik uygulanması mümkün ama...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Akıl hastasıysa zaten psikiyatrik şeyde gözlem altında.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Başkanım, orada ikili bir ayırım var; bir azaltan sebepler var akıl hastalığı nedeniyle, bir de ortadan kaldıran sebepler var. Orada tamamen biz psikiyatrinin değerlendirilmesine bağlıyız. Bu sadece çocuklar için değil, yetişkinler için de geçerli bir değerlendirme yani herhangi bir birey herhangi bir suç işlediğinde, önümüze geldiğinde, yargılama yapılırken -ben bu yargılamaların içinde de bulunmuş bir insan olarak söylüyorum- ağır cezada; adam cinsel istismar suçu işlemiş ya da kasten öldürme eylemine karışmış. Şimdi, bu adamla ilgili ya da bir çocukla "Bunun zekâ seviyesinde bir sıkıntı var, işte mental retardasyon var veyahut da bu adamda şizofreni var." denildiğinde ya da biz bunu fark ettiğimizde hâkim olarak; yargılama sırasında konuşmasından, oturmasından, kalkmasından bazen anlaşılıyor. Bazen hakikaten "Acaba var mı?" diye gönderdiğimiz vakalar da var; kiminde ceza ehliyeti tam geliyor, kiminde azalmış geliyor. Orada ikili ayırım var; orada Adli Tıp nasıl derse, Adli Tıp İhtisas Kurulu bir değerlendirme yapıyor, gözlem değerlendirme yapıyor, onun yaşı ile algı seviyesi uyumlu mu ya da işte bir psikolojik rahatsızlığı var da önemli seviyede bir rahatsızlık mı, hakikaten onun suçla ilgili davranışlarını yönlendirmesine engel oluyor mu olmuyor mu; bize bir rapor hazırlıyor, biz de o rapora göre kişi hakkında ceza verip vermemeye karar veriyoruz. Ceza vermediğimizde tamamen toplumun içerisine salmıyoruz, iyilik hâli oluşuncaya kadar yatarak zorunlu tedavisine hükmediyoruz. Yataklı hastanelere, ruh sağlığı hastanelerine yatırılıyor -Manisa'da, Adana'da, birkaç yerde var, Bakırköy'de vesaire- ilaç tedavisi, şu bu uygulanıyor; mesela "Şu anda ilaçlarını kullanırsa toplum için tehlikeli değildir." deniliyor, salıveriliyor. Belli sürelerde oraya sevk ediyoruz ve iyilik hâli oluştuğunda tekrar serbest bırakıyoruz. Böyle bir dosyada da tamamen toplumun içine bırakıp "Akıl hastalığı varmış bunun, ceza veremiyoruz. O hâlde bir şey yapmıyoruz." noktasında da değiliz yani bu hem yetişkinler için hem çocuklar için geçerli.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI ÇOCUK HİZMETLERİ DAİRE BAŞKANI EMRE ÖZCAN - Sayın Vekilim, sormuştunuz -açıkta kalması- dediniz ki: "Bipolar bozukluk ya da sosyal gelişim bozukluğu sergiliyor..." Şu andaki mevcut sistemde de zaten sağlık tedbirine yönlendirerek bunların tedavisini sağlamak mümkün yani bir sağlık kuruluşuna sevk ederek çocuk için...

ORHAN ATEŞ (Bayburt) - Yani bunlara bakılıyor mu rutinde?

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Tabii, bakılıyor, bunlar öncelikle bakılan şeyler.

ORHAN ATEŞ (Bayburt) - Bir de uyuşturucu madde testi yapılıyor mu bütün suç işleyen çocuklarda?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Yapılmıyor ve bence yapılmalı.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Yani madde kullanma iddiası varsa ancak yapılabilir, önüne gelen herkese yapılmıyor.

ORHAN ATEŞ (Bayburt) - İddia değil yani rutinde mesela, trafik kazası...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şöyle söyleyeyim Meral Hanım: Ben, Ahmet Minguzzi'nin davasına katıldım. Defaten çocukların kanında ya da işte diğer şeylerde uyuşturucu madde var mı; araştırılsın şeyi reddedildi hâkim tarafından. Sonucu etkilemeyeceğine dair... Sonucu etkileyip etkilememesi bence burada o kararı vermekte bir şey değil, olmamalı çünkü uyuşturucu madde altında işlediğini bilmek... Bir kere uyuşturucu madde altında işleyince bildiğim kadarıyla, aslında ağırlaştırıcı bir şey ama zannediyorum, biraz da çocukların mahremiyetini korumak açısından bunu yapmadılar. Bana çok şey gelmedi yani niye yapmadılar anlamadım.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Sayın Başkanım, şöyle: Bir kişinin madde etkisinde olması -uyuşturucu ya da alkol- ceza ehliyetini azaltan bir şey değil.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ama bu bir istatistiktir, bize bir veri olarak döner.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Şöyle: Eğer o kişiyle ilgili -çocuk ya da yetişkin fark etmez- uyuşturucu madde kullanma ya da ticareti gibi bir suçla ilgili soruşturması ya da kovuşturması yoksa biz onu doğrudan idrar testi ya da kan testiyle uyuşturucu ya da alkol kullanıp kullanmadığına bakmayız. Yani bir...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ama bunun bir eksiklik olduğunu düşünmüyor musunuz? Mesela şöyle düşünün: Bu çocukların -ben bilirkişi dosyasını da gördüm- uyuşturucuyla çekilmiş onlarca fotoğrafı var telefonlarından çıkarılmış; belki satmaya gidiyorlar, onu bile bilmiyoruz yani bu ne kadar örgütlü bir suçtu, acaba bir suç örgütü onları orada... Sabahın beşinde o çocuklar oraya niye gitti, altısında oraya niye gitti? Yani bu işin uyuşturucuyla bir bağlantısı var mıydı ya da uyuşturucu satan suç örgütleriyle bir bağlantısı var mıydı? Bu, ihmal edildi. Ben bunu mesela bir eksiklik olarak görüyorum.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Sayın Başkanım, şimdi, mahkemeler sadece önlerine gelen davaya bakmakla yükümlü ve sorumlu. Şimdi, bir mahkemeye kasten öldürme yanında uyuşturucu maddeyle ilgili bir dava açılmadıysa uyuşturucu maddeyle ilgili araştırma yapmaması normal.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ama bu da bir eksiklik değil mi? Yani mesela şunu sormuştum ben... Hatta, belki özel bir şey, bunu burada açıklayacağım. Ben bu meseleyi öğrendiğimde, basına da düşüp çok gündem olduğu zaman gidip başsavcıyla falan konuştum, savcıyla da konuştum; bu nedir, ne değildir. Mesela, burada sadece işte, kasten adam öldürmekten dolayı aslında ceza alıyor. Hâlbuki bu işin bir de uyuşturucu boyutu olsa mesela -ki var bence, bütün fotoğraflara yansıyor- belki alacağı cezayı artıracak. Mesela, orada bir ihmal var yani ayrıca ondan da dava açılması gerekiyor çünkü bir taraftan diyoruz ki "Kamuoyunda korkunç bir infial var." bir taraftan meseleyi bütün yönleriyle araştırıp davayı açmıyoruz. Mesela, bu, benim -ben hukukçu değilim ama- hukukçuları çok iyi anlayamadığım bir süreç oldu. Yani meselelere biraz fazla şey bakıp yani...

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Başkanım, isterseniz ben şöyle açıklayayım: Mesela, bir cinsel...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Uyuşturucudan da dava açılsaydı mesela, niye açılmadı?

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - O ayrı bir suç.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ama eksik işte bu.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Yani bir insanın uyuşturucu etkisindeyken kasten öldürme suçu işlemesi ile uyuşturucu kullanmadan işlemesi arasında hiçbir fark yok kanuni ve cezai anlamda.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Onu anladım fakat onlara o zaman şunu sordum: "Ama bir taraftan da uyuşturucu kullanmaktan dolayı ya da uyuşturucu madde..." Orada bir şeyler dönüyor yani şöyle...

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Onunla ilgili ayrı bir soruşturma yürütmek lazım.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Evet, niye yürütülüyor? Yürütülmesi lazım, burada eksik kalıyoruz. İşte, burada -Sibel Hanım'la aslında çok tartıştığımız bir konu- aslında ihtisaslaşmış polisler olsa çok daha kapsamlı bir soruşturma olacak gibi geliyor bana ve deliller toplanacak.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Ona ben bir cevap verebilir miyim?

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Başkanım, ben tamamlayabilir miyim?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Uyuşturucu boyutunun da soruşturulması, o delillerin toplanması... Orada -ben tabii ki bilmiyorum ama- gözlemim ve hayatın akışına uygun şey, bir uyuşturucu faaliyeti de gidiyor, sabahın köründe o çocukların oraya ayakakabı almaya gittiklerini ben ikna değilim. Ve bütün fotoğraflarına yansıyan, uyuşturucuyla çekilmiş fotoğraflar var, Kaleşnikof'la çekilmiş fotoğraflar var, bir sürü şeyler var. Bunlar bir şekilde... Ya da Kaleşnikof'la fotoğraf çekilmesi nasıl bir ayrı kovuşturma konusu olmuyor? Bunu da anlamış değilim. Ama dediğim gibi, hukukçu olmadığım için, hukukçuları da süper anlamadığım bir dönemi de yaşadım.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Sayın Başkanım...

SELMA ALİYE KAVAF (Manisa) - Uyuşturucu kullanımının suç oranını ne kadar artırdığı...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Artırdığını da istatistiki olarak... Yani Sayın Vekilimizin sorduğu soruya ek bir şey bu; kanında uyuşturucu var mı yok mu bilmiyoruz; o, istatistiki olarak bize veri olarak yansımıyor. Yani burada, oradaki hâkimin hatası var bence; ne demek araştırmamak yani. Bence yanlış.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Sayın Başkanım, şimdi kişinin vücudundan bir örnek almak, belli suçları gerektiriyor. Bu, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda, Anayasa'da düzenlenen bazı zorunlulukların... Yani şimdi bir insanla ilgili genetik inceleme yapıyorsanız belli sebeplerle yapabilirsiniz, iletişimin tespitini yapıyorsanız belli sebeplerle yapabilirsiniz, kan ya da moleküler inceleme yapıyorsanız, DNA incelemesi yapıyorsanız belli sebeplerle yapabiliyorsunuz yani herhangi bir soruşturmada "Yürüyormuş, bir bakalım bunun kanında da uyuşturucu var mı?" diye bakamayız ya da mesela...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ama cinayet işlenmiş.

ORHAN ATEŞ (Bayburt) - Yani trafikte bile...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Alkole bakılması lazım. Yapılmıyor...

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Burada sadece istisnai sebepler var.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Şimdi, arkadaşlar, bir tek dosya veya birkaç dosya üzerinden temel insan hak ve özgürlükleri değerlendirilemez. Bu çok basit bir şey değildir yani "Adli sistem içerisine giren herkesten bir şey alalım." demek...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Böyle bir şey istemiyoruz.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Alamayız.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Şimdi sizin için bu dava önemli olabilir, başkası için başka dava önemli olabilir...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Hayır, yanlış anlaşılabilir olabilirim ya da yanlış ifade ettim. Şöyle, bakın...

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Sizin derken...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Sayın Vekilim, şöyle düşünün: Biri gidip bir çocuğu -yani başka kelime ifade edemiyorum- hunharca, defalarca bıçaklıyorsa, bunda uyuşturucu etkisi altında olma ihtimali çok yüksek çünkü bu normal bir davranış değil. Bu nasıl araştırılmaz?

Bakın, şunu demiyorum...

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Böyleyse böyledir, böyle...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Olur mu Sibel Hanım? Birbirini itmiş iki çocuktan bahsetmiyorum, "Bir çocuk diğerini itti, hadi bakalım, onda uyuşturucu var mı? demiyorum ama burada bir madde altında olmadan bu kadar korkunç bir cinayet işlemesini bir çocuğun, ben algılayamıyorum. Bu sanki, o anda kafada bir şey var ki bu kadar vuruyor da vuruyor, kalbine saplıyor yani dönüp dönüp vuruyor, böyle bir şey yapıyorsa...

FATMA SERAP EKMEKÇİ (Kastamonu) - Başkanım, canavarca hisse ait, o mu...

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - O, ağırlaştırılmış sebep.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Uyuşturucu madde altında mı? Mesela buna bakılmalı bence.

FATMA SERAP EKMEKÇİ (Kastamonu) - Soruşturma aşamasında belki ayrı bir...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Zaten bütün fotoğraflarında uyuşturucu var bu arada, her fotoğrafında uyuşturucu var. Bence kesinlikle uyuşturucu madde altındaydı.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Sayın Başkanım, şimdi, cinsel suçlarda şöyle bir şey var: Mesela, mağdurun iradesine bakıyoruz biz. Diyelim ki çocuk 15 yaşından küçükse mağdurun iradesi yoktur. Kanun koyucu burada mağdurun iradesi olmadığını kabul eder. 15-18 yaş grubu için de mağdurun iradesinin sakatlanmasını arar. Sakatlanma yöntemlerinden biri de mağdura alkol, uyuşturucu verilmesi vesaire olabilir. Bunu da

mağdur için arayabiliriz, şüpheli için değil. Ya da bir kişi mesela taksirle trafik kazası yapmıştır. Biz burada kişinin madde etkisinde olup olmadığını önemseriz çünkü eğer kişi alkollü oturduysa o direksiyonun başına veya madde etkisinde, uyuşturucu madde etkisinde oturduysa direksiyonun başına biz artık burada sıradan bir taksirden bahsedemeyiz. En az bilinçli taksir, belki de olası kasttan bahsedebiliriz.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Hepsine öyle bakılmıyor enteresan bir şekilde, her kazada da bakılmıyor.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Burada belirli suçlar için kanun koyucu uyuşturucu ya da alkol etkisinde olup olmadığını fail ya da mağdur için aramış ama öldürme suçu için aramamış. Burada sadece aranan şey, eylemi sonucunda kişiyi öldürmüş mü öldürmemiş mi; onu arıyor. Yöntem olarak ağırlaştırıcı nedenler var. Mesela mağdurun çocuk olması ağırlaştırıcı müebbet hâlini getiriyor.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Madde etkisi altında olması da ağırlaştırıcı.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Madde etkisinde olması ağırlaştırıcı sebep değil Sayın Başkanım, orada öyle bir ayırım yok ama canavarca hisle... Mesela, defalarca bıçaklamış, acı çekterek öldürmüş. Öldürmek için değil de acı çekirmek için yani çok kısa şekilde öldürebilecekken farklı farklı yöntemler uygulamış -mesela, oluyor dosyalarda- ise o zaman ağırlaştırıcı müebbet cezası öngörülebiliyor. Kadına karşı işlendiyse ağırlaştırılmış müebbet oldu, biliyorsunuz. Yani orada töre saikiyle işlendiyse ağırlaştırılmış müebbet oluyor.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Nitelikli hâle geliyor.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Orada kanun koyucu, bazı durumlarda saik yani amaca bakıyor, güdülen şeye, bazı durumlarda da mağdurun durumuna bakıyor. Mesela, çocuk mu, kadın mı, kendini savunamayacak durumda bulunan kişi mi onlara bakıyor. Orada tamamen kanunda bize verilen bir tanım var. Biz bu tanıma uygun hareket etmek zorundayız mahkeme olarak. Ama deniyorsa ki bu çocuklar uyuşturucu da kullanıyor, uyuşturucu madde kullanıyor ya da satıyor; onlarla ilgili soruşturmalar yürür, davalar açılır.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bence yapılmalıydı diye düşünüyorum.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Ama bu öldürme suçuna doğrudan etkisi olan bir şey değil Başkanım.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Evet, kesinlikle o ikisinin ayrımını anladım.

Şimdi, zannederim başka sorumuz yok.

Kifayetimizakere diyerek bu toplantıyı kapatalım.

Herkese katkıları için çok çok teşekkür ediyoruz, sağ olun.

Kapanma Saati: 18.04